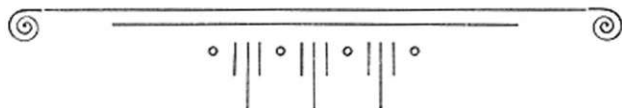

LJUBLJANSKI ZVON

Nadežda Gareva.

Macedonska drama.

- »Odhajaš že od mene proč?
Sneg mete, temna pada noč!
- »Volkovi z Nerečke planine
deró zdaj trumoma v doline.
- »Oh, Konstantin, predragi moj,
ostani tukaj vsaj nocoj!
- »Ne ljubiš več neveste svoje? . . .«
»Nadežda, sladko dekle moje,
- »kako te ljubim, Bog vé sam! . . .
A drug zdaj glas me kliče tam!
- »O Macedonija prekrasna!
Kdaj pač svobode zarja jasna
- »zasije tudi tebi, kdaj?
Kdaj sužnosti bo tvoje kraj?
- »Ah, raja tvoji smo sinovi,
železni naši so okovi!
- »Vsak branijo nam prost korak . . .
In kamor se obrneš, mrak . . .
- »A zdaj budijo se trpini!
Bojijo že se nas Turčini!
- »Nocoj je počil vstaje čas . . .
Hajduk, to veš, sem tudi jaz!

»Rojaki čakajo že name,
 zadeli puške so na rame!
 »Ná' roko, ljubica, v slovó!
 In če me več nazaj ne bo,
 »Nadežda, preveč mi ne plakaj,
 hajduka-ženina ne čakaj!«
 »Le pojdi, dragi Kosta moj,
 le pojdi za svobodo v boj!
 »Če me ne moreš vzeti s sabo,
 pa srce moje pojde s tabo!
 »Gorjé mu, kdor te vjame mi!
 Gorjé mu, kdor te vzame mi!
 »Maščujem zate se, maščujem!
 Življenje zate jaz žrtvujem!
 »Poljub poslednji daj mi vroč!
 Smrt Turkom! . . . Tebi — lahko noč!«

* * *

To bil je lov, to bil je lov!
 Ujel hajdukov sem glavarja,
 ujel predrznega Bolgarja!
 O pasja vera! Sto volkov!
 In sredi sela Krušorada
 ujel strupenega sem gada!

Tá Kosta Popov! Noč in dan
 tam ščuval mi je hrib in plan,
 vznemirjal mi Florino samo!
 Ujet je tiček in zaprt,
 in jutri že ga čaka smrt . . .
 Imamo danes ga, imamo!
 Zaščitnik Turkov, dobri Allah,
 stotisočkrat ti srčna hvala!

No, kaj je, sluge moji, hej!
 Kaj gledate! Vaš Arif-bej,
 kaj ne, je prava korenina!
 Ponaša se z menoj Florina.

Še v Carigradu sultan moj
 sam zadovoljen bo z menoj!
 O, jaz pokažem jim gospoda
 tem džavrom! In moj jatagan
 iz glav prežene pusti san
 jim, ki mu pravijo: svoboda!

Kako sem danes vam vesel!
 Kaj bi od radosti počel?
 Kaj mi je čibuk, kaj mi kava!
 Od rakije boli me glava . . .
 Zabave boljše si želim,
 vi, črne duše saracenske!
 Po nečem slajšem hrepenim!
 Kaj dobra volja je brez — ženske!
 Ste li, vi záptije,¹⁾ za kaj?
 Poznate mesto, naš okraj?
 Poznate kje kaj mičnega,
 dekleta gladkoličnega?
 Med Macedonkami se včasih
 dobí kaj lepega na vasi . . .
 Dekleta mladega, hehè,
 kristjanko nežno, vitko, belo,
 cvetlico bujno razcvetelo,
 želí si drevi mi srcé!
 Razumete? Brž, brž na pot!
 Vaš Arif-bej ni skop gospod!

* * *

»Cekinov žoltih nam naštej!
 Privedli nekaj smo ti, bej!
 Stvar mlada, sveža je, kipeča . . .
 Za harem vsak bi bila sreča!

»Ah, kakšne njene so oči!
 To kar gori in se iskrí!
 Za kmeta bilo bi je škoda;
 rojena je le za gospoda!

¹⁾ turški žandarji.

»Na cesti, daleč ne odtod,
nam sama prišla je naprot.
Tam blizu Nerečke planine
smo srečali jo sred ravnine.

»In ko smo vprašali jo: kam?
jokaje pravila je nam,
da ženin njen je po nesreči
zaprt v Florini v temni ječi.

»Pa smo ji rekli: Še nocoj
te videl bode ljubček tvoj!
Ta pot naravnost k njemu vodi . . .
Haha! Zdaj tí njen ženin bodi!

»»Naj vstopi deklica! Naprej! . . .«
»Tu je nevesta, Arif-bej!
Nocoj boš v rajskih slastih plaval!
Tako še nisi se zabaval!«

* * *

»Ej, lepa moja golobica,
naj gladka ti pobožam lica!

»Kako je rožnat tvoj obraz,
kak vitek tvoj deviški stas!

»No, sedi tu ob moji strani!
Ne boj se me in se ne brani!

»O ti deklè, o ti deklè,
kako ti sladko je imé?

»»Nadežda Gareva!« . . . »Prekrasno!
Bolgarka torej! To je jasno!

»Huríske v raju lepše ní,
ko moja si, Nadežda ti!

»Pa, kaj si resna in molčeča?
Zadela mar te je nesreča?

»Ti iščeš ženina! . . . Nocoj
naj rajši jaz bom ženin tvoj! . . .«

»Ne! Tvoja nisem jaz nevesta!
Le Kosti Popovu sem zvesta! . . .«

»Haha! Hajduk je ženin tvoj!
Tvoj Kosta zdaj jetnik je moj;
»on za zaklenjenimi vrati
zdaj sanja o svobodi zlati! . . .«

»Ti vzal si mi ga, Arif-bej!
O, daj mi ga pri priči tej!

»Brez njega nočem več živeti!
Kaj čem brez Koste jaz na sveti? . . .«

»Ah, pusti prazne té skrbí!
Ljubiva se! Glej, čas beží!

»Udaj se mi, deklè cvetoče!
Nadežda, kak te ljubim vroče! . . .«

»Črtim te, zaničujem! Fej!
Kje Konstantin je moj? Povej! . . .«

»Haha! Ne jezi se, ne plakaj!
Do jutri zjutraj še počakaj,
»in ženina ti izročím!
Poprej pa sam ga ustrelím! . . .«

»Tí umri prej! . . . Ná, zver pijana,
moj handžar v prsi! . . . To je rana!

»»To tvoja je pohotna kri,
tiran! . . . Kako vrti oči! . . .

»»Vstopite, Turki, le vstopite!
Gospoda več si ne vzbudite!

»»Tu sem! Poglejte mi v obraz!
Jaz vam zabodla sem ga, jaz!

»»Tu sem! Sladkó po tej osveti
zdaj z ljubčkom vred mi bo umretil!«

A. Aškerc.

Heautontimorumenos.

Spisal Jos. Jeranov.

(Dalje.)

rofesor Mozgovrt je vzdihnil iz globočine kakor somnambul, ki se je pravkar zbudil, a nato je nadaljeval:

»Prav tisti čas, ko je po meni vihrala najhujša burja, je posetila mojega hišnega gospodarja njegova nečakinja. Nastanila se je v traktu, ki je bil baš nasproti mojemu stanovanju, in ker je bila njena soba v istem nadstropju kakor moja, se je videlo naravnost v njeno novo domovanje. Spodaj pri tleh se nahaja — kakor ti je znano — med obema deloma hiše le majčken vrtič s hobato lepenasto muzo na sredi in z jasminovim grmičjem, raznoterimi vrtnicami ter zeleno hladnico ob straneh.

Prve dni sem bil še precej zadovoljen s svojim vizavijem, zakaj bilo je to živahno, vedno veselo dekle: prepevala je z zvonkim, prijetnim glasom . . . zabrnal je klavir za nekaj hipov v jasnih melodijah — dolgočasnih etud ni bilo slišati nikdar — in smejala se je pristočno ko grlica.

Nekako novo življenje se je pričelo v naši hiši. Vsi domači so bili — dejal bi — praznične volje in veselo je odmeval odslej pogostokrat klic: »Zlata! Zlata!« — tako ji je bilo namreč ime. Kakor da se je razlil čaroben opojen duh po zraku, tako je leglo tudi meni včasih na prsi in zdelo se mi je, da je stopila neka mlačna tekočina v moje žile . . . da se zgrinja proti srcu in ga hladi kakor morski vetrič poletnega večera.

Bilo je neke nedelje dopoldne . . . Slonel sem na oknu in, srkajoč svežo jutranjo sapo, prebiral dnevnik, ki ga je bil pravkar prinesel pismonoša. Pregledal sem v hitrici brzojavna poročila, ozrl se na naslov podlistka in uvodnega članka pa vzdihnil čemerno: »Se že zopet lasajo . . . da bi vas deselj odnesel! . . .«

Zgenil sem časnik med žugalec in sredinec na desnici, ki se je obesila nizdolu, ter se ozrl v okno svoje sosede. Zlata si je prav tisti čas prirejela toaleta za cerkev. Odložila je svojo jutranjo vrhnjo obleko à la princesse pa se ustopila pred zrcalo . . . Bila je gotovo zadovoljna s svojo vitko, vilinsko zunanostjo: ljubko se je

nasmehljala svoji podobi v ogledalu . . . Popravila si je frizuro, pomaknila z grebenecem nekaj zlatih kodrčkov čez drobni ušesci in segla po bel lonček poleg medenice . . . Privihnila je malce ustni, da sta se zasvetili dve vrsti drobnih belih zob, doteknila se z nežnim prstovim butcem crème-celesta v lončku pa pomazala ž njim spodnjo ustno, kjer je bržkone opazila kako razpoklinico od vetra . . . Nadelala je nato bordeaux-rdečo svileno spodnje krilo, a čeznje je opasala modro . . . Korzet je zadržnila močnejše, da so se snežnobeke grudi vzbočile na kvišku in se beneške guipure-čipke pri srajci napele . . . Ko si je nadelala še jopico, iste barve kakor vrhnje krilo, se je zadovoljno ozrla po sebi pa se zavrtela ko vrtalka ter zapela: »Škrjanček poje, žvrgoli, se bel'ga dneva veseli . . .«

Meni pa se je prav v tistem trenutku izmuznil časnik izmed prstov, zafrfotal po zraku, padal polagoma, polagoma ter obvisel na jasminovem grmu.

Zlata je gotovo občutila senco, letečo nizdolu, in zaslišala šum, ki ga je povzročal po zraku se preobračajoči papir. Sklonila se je hipoma in okrenila glavo proti oknu, kjer sem slonel jaz.

Ko me je opazila, jo je oblił črljenec do ušes in notri pod visoki moderni ovratnik

Je li mislila, da sem hotoma spustil časnik iz rok in da hočem triumfirati kakor tat v zavetju? . . . Mogoče, da je mislila to — vsaj spočetka, ko jo je polila kri.

Toda v prihodnjem trenutku je že opazila na meni iste značilne črte in kretnje, ki so znamenje zadrege in ki ne uidejo nobenemu izurjenemu ženskemu očesu. In sedaj je triumfirala ona: kje na svetu najdete pač žensko, lepo mlado žensko, ki se zaveda svoje krasote, pa ne bi čutila v sebi tihe radosti, da je s svojimi telesnimi čari omamila oči moškega — posebno pa še, če je tisti trde, resne zunanosti, kakor sem bil jaz! . . . Priplazite se oprezno po prstih v bližino nezakrite lepote ter ne napravljajte vika in nikakršnih škandalov — in sprejela se bo vaša pazljivost za galanten poklon, pa bodisi, da vas zadene tudi strela iz oči ali se vam zabrusi pikra beseda v obraz! . . .

No, presenečena Zlata ni poslala proti mojemu oknu niti žareče strele, niti pikre besede, pač pa se je nasmehnila, tako nedolžno nasmehnila, kakor se je znala le ona, nato pa zakročila s hudomušnim poudarkom: »Dobila sem pisemce, žalostne šriftnice . . .«

Mene je bilo sram, da nikdar tega, in vrhutega se mi je še hkratu zbudila transcendentalna duša in mi jela očitati: »Tega ti je

še treba, čelešnik ti, da bi se vedel kot petošolski ljubeč! — Kaj pa je neki takale lepa ženska? . . . Cvetica na polju, in nič drugega! Metulji se smučejo okrog nje, in ko so raznesli njen cvetni prah, tedaj sleče svojo svatovsko obleko ter zgrba mehko svojo kožo pa uvene . . . In njena lepota? . . . Pobeljena laž, sama pobeljena laž! . . . In to pobeljeno, liskasto laž nosijo na prodaj — na trge, v gledišča, na plese . . . in pobeljena laž kriči po vseh koncih: »Kupite me, kupite! . . . glejte, kako sem gladka, kako sladka! . . .« Moški z zlatimi ideali in kremenitimi nazori pa hitijo kupovat — vse svoje ideale in nazore zmenjajo v drobiž pa si kupijo lepo igračko . . . Ko pa jo pogledajo doma pri luči, takrat šele zapazijo, da so si kupili laž, prav navadno laž. — In žal jim je zlatih idealov in dragocenih nazorov, ki so jih brezskrbno zapravili . . . zato pa hite h klozjarju kupovat ponarejenih nazorov in votlih idealov pa si jih zopet obešajo v gumbnice, devajo okrog vratu, zatikajo za klobuk . . . Na tako pot hočeš kreniti tudi ti, ki kažeš vsemu svetu osla? . . . Naposled se še preleviš v babjega gregorja — ti slabotni durè ti! . . .«

Za tisti dan je ostala transcendentalna duša zmagoslavna: zaprl sem okno, da ne bi slišal njenega petja in zvonkega smeha, in vglobil sem se v knjige. Toda že naslednjega dne se je oglasila vulgarna duša: »Če gledaš stotero in stotero ženskih, ki te srečujejo na ulicah, čemu bi se potem izogibal baš tej-le? Naposled bi se še domišljevala, da te je včeraj preplašila s svojo lepoto in da se je sramuješ! . . . Saj je pač vseeno, ako ogleduješ njo ali pa slike v galeriji . . . Sicer pa so žive lepote vendarle originali, a slike samo kopije . . . boljše in slabše kopije . . . V gozde zahajaš tako rad in poslušáš ljubko petje krilatih pevcev; čemu bi si torej mašil ušesa, ako ti zapoje in zažvrgoli devojka? . . . Nima li ona popolnejšega glasu in ne izraža li plemenitejših čuvstev nego pa priproste živalce? — Odpri srce, odpri oči in ušesa, pa se veseli življenja! . . .«

Tako je govorila vulgarna duša, a v globokem brezdnju med obema dušama sem občutil neko gibanje, kakor bi v globini na dnu prepada nekaj oživel in raslo in raslo . . . Čutil sem, da se to, kar se je bilo rodilo v meni — a česar še nisem poznal — prijemlje moje vulgarne duše, da opleta gole pečine kakor bršljan ter jim daje oporo in moč. Odpor transcendentalne duše pa je postajal tem hujši, tem brezobzirnejši . . .

Nekega večera sem sedel v glorjeti na vrtu, hladeč se v senci vinske loze in prebirajoč neko knjigo . . . Naenkrat so se začuli

drobni koraki in završelo je žensko krilo. Ko sem se sklonil, sem zagledal pred sabo — Zlato.

Bila je v tem trenutku res prava »zlata«: zahajajoče solnce je s poslednjimi svojimi žarki poigravalo po dolgih gubah svetle njene obleke — rumenordeči žarki so poskakovali po njenih skodričenih laseh, spuščali se in polzeli po zlatih svedrcih in po sencih — na licih pa so vžgali dva mala kresova, da je žarelo od žametastega podbradka pa do belega vratu . . .

Osupnila je prvi trenotek, ko je zagledala mene, a brž nato se je hitela opravičevati:

»Oprostite, gospod profesor! . . . Motila sem vas . . . nisem vedela, da ste tu . . .«

A jaz sem storil, kakor je to sploh običajno pri odgovorih, ki se jih navadimo ko papige; prikinil sem svoje čtivo sredi stavka, a vkljub temu sem zagotavljal:

»O prosim, prav nič me ne motite, gospica, res, prav nič!«

Ona mi pa v zahvalo za mojo konvencionalno laž, seve, tudi ni mogla obrniti hrbta.

»Ako res ne motim, dovolite, da prisedem,« je dejala in pričela nadaljevati svoje ročno delo.

Meni pa je tedaj leglo nekaj težkega in obenem tudi prijetnega na prsi. »Treba je začeti kakšen razgovor,« sem dejal sam pri sebi in strmel v odprto knjigo na mizi, »toda, kaj bi sprožil, da bi bilo prav?« Šinilo mi je v glavo: napravi ji poklon o njeni lepoti, ki si jo občudoval v nedeljo . . . »To bi bilo nespodobno,« sem si dejal »izpregovori o prijetnem hladu tule v hladnici,« . . . pa spomnil sem se Prešernove » . . . kdor peti kaj ne ve —« in propadla je tudi ta misel. »Nekaj boš pa vendarle bleknil, ti burklež burklasti! . . .« sem se jezil sam nad seboj in si mislil: »Vidiš, takole človek odreveni, če nikdar ne pogleda iz svoje lupine; koliko sem pa že pravzaprav občeval v svojem življenju z ženskami? . . . Z materjo se govori povsem drugače nego z drugimi ženskami, sestre so mi zgodaj pomrle . . . kot dijak sem pač pomagal z dekleti norce briti, intimneje pa nisem ž njimi občeval nikdar . . . no, in potem . . . potem sem se zakopal v papirje . . .«

Iz tega neprijetnega stanja me je rešila Zlata sama; vprašala je namreč:

»Gospod profesor, vi imate gotovo dosti zanimivih romanov, ker vedno čitate, kajne?«

Razveselilo me je to vprašanje, osobito ker je bilo tako naivno, tako priprosto.

»Gotovo, gospica, bogato knjižnico imam . . . tudi romanov je v njej v izobilju. Ali radi čitate povesti in romane?»

»Oh, z največjo slastjo. Pa tudi naše pesnike prav rada prebiram. Pred kratkim sem dobila v roke Kettejeve poezije. Kako pristrčkanu piše . . . kakor iz šopka diši vam nasproti iz njegovih poezij . . .«

»Katera izmed njegovih pesmi vam je posebno ugajala?»

»O vse, od konca do kraja . . . posebno pa tista: »O Jurček, Jurček, ta otrok nevgnan . . . pomagaj nam, o sveti Florijan . . .« in pa ona — ne vem več prav na pamet — »Nežica . . . ima drobnega mopsa . . . sladek gospod nosi ji v žepu roks-dropsa . . .«

Tako je čebunjala še dalje, neprisiljeno in priprosto . . . Tudi meni se je razvezal jezik, da sem se čudil samemu sebi. Govorila sva še mnogo o slovenski literaturi, o gledišču, koncertih in godbi. Potekal nama je čas bliskoma, in že se je mračilo, ko sva bila stopila iz glorjete.

Mlačen večerni hlad, nasičen s prijetnim vonjem vrtnic, je zamoril in pihljal nad grmičjem.

»Ah, kak omamljiv vonj!« je vzkliknila ona in potegnila sapo globoko v prsi, da so se visoko vzpele in pri upadcu valovito zazibale.

»In vam prav pod okno kadijo svojo vonjavo,« sem pripomnil jaz.

»Res, dostikrat mi v sobo pridišijo! . . . Do vašega okna pa je nekoliko predaleč . . . Ali si kdaj natrgate šopek?»

»Nisem si ga še nikoli!«

»Ali niste prijatelj cvetic?»

»Nasprotno, ljubim jih zelo . . .«

»Pa se jih ne dotaknete!«

»Nočem kvariti veselja vašemu stričku!«

»Kaj še, on sicer zelo pazi na svoj vrt, vendar tega vam bi pa ne zameril, če si utrgate eno ali dve . . . No, če pa že res nočete, vzamem jaz greh na sebe . . . in vam jih natrgam.«

Povila mi je šopek žoltih, opojno dehtečih tej — a ko mi jih je izročila, je skremžila svoj obrazek pol na jok, pol na smeh ter vzdihnila:

»Oh, sedaj pa pridem v vice . . . zaradi vas! . . .«

»Da bi vi trpeli v vicah? . . . Zame? . . . A jaz bi se zadovoljno gugal na fotelju v nebesih . . . Naka! Rajši grešim tudi jaz! . . .«

In utrgal sem najkrasnejšo, črnordečo »Prince Camille de Rohan« ter jo poklonil Zlati.

Poslovala sva se pristrčno kakor stara znanca.

Tisti večer je z vso svojo silo prevzela vulgarna duša moje bistvo... Šopek sem skrbno vtaknil v wedgewood-žaro pa vzbiban korakal po sobi gori in doli. — »Kako priprosto se vede... kako neprisiljeno ti kramlja! . . . Ljubka čečica to! . . . Pa njene oči: dva smaragda, dve potočnici . . . In kako se je razveselila podarjene vrtnice! Kar k nosku pa k ustom jo je pritiskala. — Pa da se nisem tedaj izčajmal in ji napravil poklona: »Vaša ustna . . . kakor vrtnica...«, ali pa: »Saj ni resnica, kar pravijo: duh cvetic provzroča hripo . . . vi vendar prepevate kot škrjanček v mladem jutru . . .« Res, njen glas je čist in mehak, kakor bi napel solnčnih žarkov na harfo . . . In njena samorasla sodba o slovstvenih pojavih, o godbi! . . . Naj reče kdo, kar če: dražestno dekle to, zala čečica! . . .«

Taka kodrcija mi je blodila po glavi, a na prsi mi je leglo nekaj kakor mora . . .

Otožne, črmožljive misli so me obšle: »Kolikaj razlika med tabo in njo! Ona se veseli življenja kakor škrjanček belega dne . . . ti pa vrtaš in riješ po možganih kakor krt . . . a kam pririješ navsezadnje? — V krtovo deželo! . . . Kam hočeš z vsemi visokimi mislimi? Na grm jih boš obesil pa legel v grob! . . . Žeja me, po kapljici vode mrem . . . moje srce je žejno . . . moje srce je suha goba. . . O Bog, vzemi mojih možganov, a porosi moje uvelo srce le z eno kapljico —«

Kri mi je plala v glavo, da sem žehnel kot razbeljena peč. Razgreto lice sem pritisnil na mrzlo šipo . . . Žaluzije na njenem oknu so bile tesno zatvorjene; le tuintam je brlela svetla iskrica v razpoki in je pritrepetal rumen pramen skozi presledek . . . pa temna noč je prežala zunaj in ga hlastno posrkala v svojo brezdanjo grod.

»Kaj neki počenja sedajle?« mi je butilo v glavo. »Ali sedi sklonjena ob mizi ter čita? . . . Misli li celo name! . . .«

Zamahnil sem z roko, kakor da mi nagaja sitna muha.

Ko sem legel spat, se mi ni dalo zadremati.

Čumel sem in gledal samo njo — Zlato. V jutranji obleki à la princesse je pospravljala po moji sobi . . . razmetane knjige je devala na kupček . . . zakrožila je veselo pesem . . . pobrisala prah s pisalne mize . . . zavrtela se na peti kot žvrklja, pričvržila k meni in mi pogladila gube na čelu — a jaz . . . jaz sem jo poljubil, strastno poljubil . . .

Prestrašen sem se vzkolebal v postelji in hušknil: »Jezero modrasov! Človek, ti si zaljubljen! . . . Krvavo zaljubljen!«

Zleknil sem se zopet v postelji in tuhtal: »Kaj naj počnem?.. Ali ji naj razodenem svoja čuvstva?.. Pa kje in s katerimi besedami?.. Ali se mi ne zasmeye v lice in mi podrobi pod nos: »Ženilo se vas prijemlje?.. Ah, kako ste hudomušni!.. Padli boste iz vic v pekel« — »Ne... ne... da bi se mi ona rogala — da bi se mi jezik zapletal — da bi kekljal in zardeval... Nikoli!... Napišem ji pismo, razložim ji pismeno vse do pičice... prepričevalno... ognjevitost!...«

Razbral sem vse natanko, kako ji razložim svoja žareča čuvstva, in sklenil sem v poluspanju za trdno: »Da, da, napišem ji pismo — pisma ne jecljajo, pisma ne zardevajo...«

»Epistola non erubescit,« je potrdil dr. Smetana, brž ko je opazil vrzel, kamor se je prilegal Ciceronov kratkorek.

(Konec prihodnjič.)

Spomini.

V majski noči plava iz višave
 lune svit;
 mlačni zrak opajajo dišave
 rožnih mit;
 zemlja v sanjah spava,
 skozi sanje plava
 bajka v majsko noč;
 grmi in cvetlice
 slušajo pravljíce:
 ... Bilo je nekoč ...

Z lipami, z zvezdami
 tudi jaz bedim,
 v bajni svet nad nami
 omamljen strmim;
 tudi moja duša
 sluša skozi noč:
 ... Bilo je nekoč ...

Da, nekoč je bilo,
 bilo, pa minilo —
 bajka še živi ...
 Duh mi bajko shvača,
 moj spomin se vrača
 v odprhnjene dni! ..

tb.

Manes v Hagenbundu.

Spisal I. Vavpotič.

(Konec.)

Govoril sem nekaj o risarjih; ne sme se me razumeti tako, kakor da slikarjev v pravem in prvotnem pomenu besede ni tu; poleg Uprke jih je še celo lepo vrsto samih odličnih krajinarjev.

Hudeček v svojih barvnih simfonijah, svojih prekrasnih nokturnah, — Kalvoda v svojih monumentalnih, tako zelo dekorativnih krajinah, — Houza v svojih intimnih jesenskih večerih in jutrih, — Slaviček v svojih sanjavih pastelih: komu naj dam prednost?

Meni osebno pač najbolj ugaja Hudeček in od njegove marine, te čarokrasne slike, sem se le težko ločil. Ta nepopisno mehki, svečani in tožni akord, v katerem igrajo čarobni toni, modri in zeleni, prehajajoč iz jasnih kobaltovih modrin, iz prozorno blestečega smaragdnege zelenja v globoke, site indigove sence, ta tropično-krasna, sanjava noč, ki lega čez te daljne šumeče vode, to morje, ki vzdihla zadnjič, predno leže k počitku — kako naj o vsem tem pripovedujem!

Pač prav je imel gospod Aškerc, ko je tožil, da se slovenski slikarji ne menimo za to večnolepo morje, to morje, ki je tudi naše, to morje, ki je večna poezija, večna glasba in večna slika, — da ni bilo na II. slovenski umetniški razstavi niti ene marine!

Nič ne de, da spominja ta slika nekako vsiljivo na Knüpferjeve marine; tako čarobnih modrih in zelenih tonov nisem videl pri Knüpferju še nikjer.

Še lepša, še globlje občutena je sosednja slika: »Večer na ribniku«, morda poleg Uprkove slike »Vseh svetih dan« najboljša slika na tej razstavi. Ta globoka modrina, tako sanjava, tako sugestivna, ti mehki, srebrno-rjavi zvoki, drhteči iz lahno silhuetiranega pobrežja, ki v temnih, nepremičnih sencah zrcali svoje vrhove v sanjajočih, modrih vodah, srebrina mesečnega odseva v tem veličastnem, širokem modro-rjavem akordu: vse to je tako nepopisno krasno, da nisem imel drugega občutka kakor željo, postati kar mahoma majhen milijonar, da si kupim to sliko —. In vedno, vedno bi jo gledal in nikdar se je ne bi nagledal.

Modro-zelena simfonia kakor gori omenjena marina je tudi njegov »Kamenolom pri Sirakuzah«.

Kako mojstrsko obvladuje tudi plein-air, je dokazal s sliko »Po leti«, in da omenim še neizrečno mične »Po solnčnem zahodu« s svojimi zlatimi oblački, sem povedal o umetniku dovolj.

Ne slabši, a povsem drugačen temperament je Kalvoda. Njegove krajine so tako zelo osebne, da res ne poznam umetnika, ki bi stvarjal podobno. V tem Kalvodi vstajajo sile, tako nove in življenja vesele sile, da bode treba prihodnjim kritikom z njimi računati. Koliko krepke, sveže in odkrite individualnosti je v teh monumentalnih in dekorativnih krajinah, začutimo šele, ko si umetnik nekoč ustanovi svojo »šolo«.

Ti hladni, srebrni in vendar solnčni toni v drznem kontrastu z valovitimi, težkimi sencami na njegovi impozantni sliki »Pred nevihto«, ta krepka, rezka tehnika v izražanju viharju klanjajočih se vrhov, podečih se oblakov, ta povsem originalna tehnika, ki obvladuje vse s silno, da, predrzno začrtanimi linijami, vse to je pač glavni karakteristikon za Kalvodovo umetništvo.

Slike, kakor »Osat« s svojim delikatnim, blede-zelenim obzorjem, »Po solnčnem zahodu« ali pa »Noč« in »V močvirju« spominjajo po svojem dekorativnem, linearnem načinu na moderne angleške tapete. —

Da slika umetnik večkrat kar neposredno na surovo platno, znači pač jasno njegov krepki in drzni način, ki je pač popolno nasprotje sanjavega Hudečka.

Hudečku bližji je Jan Houza. Kakor slika Houza megleno jesensko jutro, tako ga ne slika za njim nihče! Te goste in vendar tako prozorne megle! Ti čudno-modri mrakovi vzbujajočega se dneva ali pa te večerne sence v še intenzivnejši modrini! Na prvi pogled se zdi, da so te skrivnostne megle ena sama velika modra ploha — a ko se vglobite v te modrine, vstaja pred vami vasica s cerkvijo, visokim zvonikom, drevjem in poljem, mična priprosta krajina. Isti motiv ponavlja umetnik tudi na drugi sliki »Ob solnčnem zatonu«.

Nehote sem se spomnil meglenih jesenskih juter in tistih brez na naši slovenski umetniški razstavi — pa rajši molčimo; le nekaj bi rad na tem mestu poudaril!

Manesovci so gotovo moderni in najmodernejši, a da bi prišel kdo k občinstvu pa zahteval, da naj se oddali od vsake slike vsaj 25 korakov (vsaj tako je nekdo, če se ne motim, nekje poudarjal), če hoče imeti od nje pravi umetniški užitek — ni prišlo pač še nikomur na um. To stališče je morda umestno pri plakatih. Slike pa so vendar namenjene v prvi vrsti, da krasi človeku dom, da mu napravljajo

bivališče prijetno in udobno, da se mu ob njih izpočijeta oko in duša po trdem delu, trdi borbi za vsakdanji kruh. In kdo pa prebiva po dvorinah, ki merijo 25 korakov v širini in dolžini? Kaj naj si ogleduje svoje težko in drago priborjene umotvore z ulice skozi odprta okna, ali imamo pri nas mar tako prostorne galerije — ali kaj? — Uprka in Kalvoda, Hudeček in Kupka in ž njimi več drugih slikajo ob vsej svoji modernosti tudi za domače penate — in zato pa tudi za normalne oči — pa čemu vzbujati neprijetne spomine! —

Bogato je zastopan Antonin Slavíček. Kakor sem že omenil, nastopa tudi ta umetnik v vrstah krajinarjev, in v kolikor je pastelist, ga smatram tudi za najboljšega zastopnika te pri nas tako malo kultivirane tehnike.

Najboljša njegova slika je pač »Deževen večer«, v svoji lilasti intonaciji tako mehko, tako lirično ubrana jesenska velikomeška slika, da jo smemo prištevati najboljšim na tej razstavi. »Noč« s svojim čarobnim, zvezdnatim nebom nikakor ne zaostaje. »Ob keju« bi bila prav tako krasna slika, da ne bi motilo nedelikatno zelenje pobrežnih dreves.

V oljnatih slikah pač ni tako srečen; sicer so tudi vse te slike, kakor »Vaška steza«, »Gorska vas«, zlasti manjša »Oblak« jako lepe in mične stvari — a vse nekam hladne v barvi, nesigurne v tehniki ter niti od daleč ne dosejajo Slavičkovih pastelov. »Gozd«, tudi pastel, je prav tako krasna, sanjava slika, samo da ima to veliko hibo, da ni Slavíček, marveč Böcklin, da je kakor kopija onega večnolepega »Schweigen im Walde« s to razliko, da prihaja skozi gozdno tišino mesto samoroga in gozdne vile zelo prozaična krava — liska.

Navesti bi moral pač še več slikarjev, ki so izključno koloristi, tako n. pr. visoko nadarjenega in elegantnega Böttingerja, ki je razstavil nekaj zelo ljubeznivih stvari, kakor n. pr. tako diskretno sličico »Kopajoči se dekleti« in ono ljubko, v svojih intimnih, gorkih tonih tako prikupno študijo »Dame z boo«, dalje bi moral posvetiti nekaj vrstic tudi Hofbauerju, znanemu plakatistu, ki pa je donesel le dve mali impresionistični študiji: akvarel »Na snežcu« in interesantno koloristno študijo v pastelu, predstavljajočo slavno igralko »Sada Yacco« v zadnji sceni japonske tragedije »Kesa«; — par vrstic tudi še Milošu Jiránku, enemu iz najmlajših, a blestečih talentov, ki le prerad zahaja k Špancem v vas in ki se ni še otresel vseh trdosti. Neprijeten postaja tudi njegov nekako umazan kolorit, kateremu bi se bil na slikah, kakor »Festball« in

»Na plovu« pač lahko ognil. Mnogo boljši je njegov interijer iz kovačnice, kjer so ti umazani toni na mestu.

Kar sem rekel o Jiráňku, velja tudi o mladem Karlu Myslbeku, sinu slavnega češkega kiparja.

Homoláč je razstavil dva damska portreta, katerih eden mi v priprostosti in eleganci poze zelo ugaja; prijeten je kontrast, ki ga tvorita živordeči okrask na klobuku in diskretno osenčeni pikantni profil.

Škoda, da je zastopan znani Dvořák z edino sliko »Poljska steza«, ki pa družu v svoji svežosti vse vrline v Francozih že dolgo priznanega umetnika.

Jelínek in Wiesner sta razstavila dva portreta; Wiesnerjev »Materin portret« je morda čisto dobra stvar, da ne bi spominjala tako zelo na znane »Gartenlaubne« slike, še bolj pa na plakate za Kneippovo sladno kavo.

O Pollakovem, naravnost neukusnem damskem portretu pa pač ne vem, kako da je zašel med te prvovrstne umotvore.

In sedaj še Šimon in Preisler! Dva rutinirana umetnika, mimo katerih pač ne morem kar hitrih korakov, dasi se bojim, da že dolgočasim cenjene čitatelje.

Alegorija je v današnjem slikarstvu ona panoga, ki se, dasi davno preživela, še največ kultivira, kultivira v oni čudni mešanici modernega plein-airja z angleškim preraphaelizmom. Te neoromantične alegorije, naslanjajoče se zdaj na Wattsa, zdaj na predstoletne benečanske figuralne dekore, postajajo danes že fadne in spričo Preislerjevih slik je kritiška ocena težka stvar.

V kolikor je Preisler neosimbolist, res ne vem, kaj da naj počnem z njegovimi nejasnimi pasteli; to je neko otroško jecanje »barv«, ki mi pa kar prav nič ne gre do srca. Sličnih igračic sem videl tudi na drugih razstavah že polno — a trdil ne bodem, da sem se kdaj z njimi sprijaznil. V kolikor pa je neoromantik in zlasti v kolikor slika »l'art pour l'art«, mu pa nikakor ne odrečem priznanja. V krasnem dečku iz dekorativnega panoja »Pomlad«, ki sanja pod drevesom pomladni sen, sen vzbujajoče se prve ljubezni, je toliko duše, toliko nežnega in globokega čuvstvovanja, da mu rad odpuščam ostale ekstravagantnosti. Dražestna je tudi njegova mala sličica, predstavljajoča rožnat, v vertikalnem stebru rastoč oblak, pač ena najinteresantnejših zračnih študij na tej razstavi.

Mnogo globlja in senzitivnejša osebnost je Šimon. Tudi Šimon je na vnanje nekak alegorist, v istini pa mehek, sentimentalni lirik,

kateremu ne manjka velikih in monumentalnih potez. Tudi je dekorativnejši od Preislerja ter spaja v sebi vse lastnosti dobrega slikarja.

Skoro na Segantinja spominja njegovo »Večerno solnce«. Ti zeleno-rumeni toni, drhteči na tem velikem in jasnem nebu, v tehniki in sili barve — brezmadežni Segantini!

Morda se bode zdela marsikomu primera s Segantinijem pretirana in neumestna — brez vzroka nisem tega napisal. Polna diskretnih zračnih valerjev je njegova elegantna slika »V loži«, krasen njegov zeleno-višnjevo ubrani plakat za to razstavo, a najlepša pač in ena iz najlepših sploh dekorativna »Simfonija«. To so zadnji zvoki iz Beethovnovе zadnje simfonije, ki umirajo, noseč s sabo novo veliko življenje, v daljini, neznani, nepristopni — in deklica se je sklonila nad svoje gosli in še enkrat utriplje srce z zadnjim trepetom strun, ki so izdrhtele; tem strunam je izvabila vse, vse, kar ji je sami prekipevalo v srcu, sen o večni sreči, večni lepoti, večni pomladi in večni ljubezni — in to hrepenenje jo obkroža in ji boža lice, tako mehko — že davno so izdonele strune — a v njeni duši odmeva silneje in veličastneje visoka pesem ljubezni. Vse naokrog jesen, listje pada, zamrl je zadnji veliki akord —.

Toda čas hiti — požuriti se je — ogledati si je treba tudi naše risarje. Ti risarji dajejo razstavi še prav posebno lice in vsi družijo v sebi le najboljše kvalitete.

Pred vsemi Š v a b i n s k y! Kdo že danes ne pozna Švabinskega, tega portretista par excellence, ki si je znal v tako kratkem času priboriti ne le priznanje svojih somišljenikov, marveč — in to pri modernih, in zlasti če so mladi, ni lahka stvar — priboriti si celo priznanje oficijalnih krogov. Švabinsky stoji danes v prvih vrstah in brezdvomno je največji sedanji češki portretist.

Pirnerjev ljubljenski učenec se je kmalu otrešel vseh akademičnih spon in v teku dveh, treh let kar skokoma povzpel se do umetnika, okrog katerega se zbira danes vsa češka umetniška in literarna mladina. Kot portretist ni samo psiholog z Lembachovimi vrlinami, marveč tudi kot tehnik izvrsten virtuoz, ki je s svojo široko in energično risbo in svojimi koloriranimi perorisbami ustanovil popolnoma novo, svojo tehniko, morda tudi svojo šolo. Kar je drugim čopič, to je Švabinskemu pero, in kadar riše ta veliki umetnik, čigar tragičnih začetkov se bode tudi marsikateri izmed Ljubljancev, ki so ga svoječasno podpirali, spominjal — tedaj ne riše več, marveč slika.

Kako krasni, kako temperamentni in zaglobljeni so njegov portret starca, portret sedeče dame — umetnikove soproge — kako

markanten portret profesorja Masaryka, kako sugestiven in energičen portret pesnika Kaminskega in kako vznesena, da, monumentalna »inspiracija Rodinova«, ki jo je poklonil »Manes« velikemu mojstru v spomin na praško razstavo . . ! Samega sebe pa je prekosil v portretu stare dame, ki ga smatram pač za najboljšo njegovo delo.

Kako obvladuje tudi krajino in njene čare, je pokazal v solnčni sliki, — imenujmo jo sliko — »Košnja«.

Edina oljnata slika, »portret dame v rdečem«, spominja preveč na vsiljiv plakat. Morda so ti rdeči in zeleni valerji mogoči, a delikatni v svoji sestavi gotovo niso, in skoro da bi bilo boljše, da umetnik te slike ni razstavil.

Tudi Parižan Stretti je eminenten risar, ki pa se bavi skoro izključno le z radirankami. In v teh je popoln Parižan. Elegantnejšega in delikatnejšega si ne morem misliti nego njegovo »Notre Dame v Parizu«, njegov genijalno začrtani portret, ali pa »Večer« »Drevesno skupino«, »Zdenčo« in »Slovaško kočo«.

Stretti pa pozna tudi pristno monakovsko »Bierlaune« in v takih srečnih trenutkih, ko se mu smeje srce notranjega zadovoljstva, so se porodile one mične, vesele slike, kakor »Stara Praga« v »Biedermeierjevem stilu«, ali pa novelistično zabarvana cestna arhitektura iz pariškega »Quartier latin«. Eleganten in poln humorja je njegov portret prijatelja, pravega montmartskega bohemijena, samo da je več Zuloaga nego pa Stretti. Pa odpustimo mu to!

Rudolf Bém, ki menda prvokrat debutuje, je razstavil le malo stvari, ki pa so vseskozi umotvori. Kar je Švabinskemu pero, to je Bému oglje in s tem primitivnim materijalom ume pričarati na papir obraze, tako mehko in vendar krepko modelovane, da se strme vprašujemo, ne tiči li v tem mladem Bému več kiparja nego pa risarja. Pravi biseri so »portret umetnikovega očeta«, »Kristova glava« in psihološko kakor barvno interesantna študija v pastelu »Rdečelaska«.

Če omenjam še enkrat Preislerja, ki mi kot risar gotovo bolje ugaja nego pa Preisler-slikar, Zdenko Braunerovo, ki je razstavila mično radiranko »Iz stare Prage« in končno še elegantne keramike Ane Boudove iz umetniškega obrta — menim, da smem končati.

Le nekaj mi je še na srcu: Kdaj se tudi naša slovenska umetnost povzpne tako visoko, da stopi kolektivno pred dunajsko kritiko — in ta je tudi že svetovna — če ne že v Hagenbundu ali Secesiji, vsaj pri Mietkeju ali pa v salonu »Pisko« . . ?

Ščip.

Obledi ščip, ki svojo luč mehko
z neba sanjave liješ nam višine,
sodrug nam zvest razsvitljaš pot temno,
ko solca nam dobrotni žar premine!

V domovih tvojih vlada smrt in mraz,
tam kal ne vzklije, cvet se ne oplodi:
a jasen je in mil je tvoj obraz
in tih smehljaj odziv tvoj zli usodi. —

Po trdem tlaku v nočni, gluhi mir
korake zadnje mrak odvel je kasne,
nekje v daljavi sanja še klavir,
za oknom okno razsvetljeno gasne.

Tačas doma me tvoj poseti žar
in tja na skromno mizo, tja po stolih
srebra nasuje svetlega mi v dar
in cvetnih stke preprog po stenah golih.

Na postelje prisede moje kraj,
in želj breznadnih trudna bol poleže
in v dušo tvoj prisije mi smehljaj,
tak zmagovit in prost vse zemske teže . . .

Ivan Prosekar.

Roža.

»Cvete roža krasna, cvete,
čudno moč ima;
ž njo dekletu vžgeš ljubezen
sredi mladega srcá.« —

Hvala, selske modrijanke,
tó le rad bi znal:
kje v prirodi široširni
klije bajni roži kal?

Dejte, žene, in povejte
ta mi kraj zemljé!
Rožo vašo čudotvorno
položim njej na srce! —

Ivan Kavčič.

Trenotki iz učiteljskega življenja.

Spisal Josip Dolinar.

I.

Učitelj Idolnik je imel svoj prvi dekret v žepu. Ponosno in s prazničnimi čutili je stopal prvič proti vasi, ki bi mu imela postati novo domovje, torišče njegovega blagonosnega delovanja za narod in domovino. Danes si je torej hotel ogledati kraj, ki bo v njem gotovo užil mnogo sreče, mnogo veselja. Hotel je videti in spoznati ljudstvo, ki mu bode kdaj hvaležno za njegov trud, za njegovo požrtvovalnost. Saj to je dobro vedel, da se bode trudil in pehal in žrtvoval do skrajnosti za to ubogo ljudstvo, ker mu je to narekovala njegova ljubezen do lepih slovenskih tal. Toda to ne bode trud, to ne bode pehanje in žrtvovanje, to bode slast njegovega življenja, to bode veselje njegovega veselja!

Bilo je še zgodaj. Jesensko solnce se je pravkar prikazalo na obzorju in njegovi rumeni žarki so se gnetli in lovili po presledkih med košatimi bukvami, ki so v gostih, nerednih vrstah rasle po obronkih ob cesti. Na robidovju, gabrovju, leskah, na črnem in belem trnju se je svetlikala rosa v debelih kapljah in semtertja se je katera utrnila in težko zdrknila v obcestni prah. Visoko gori v vrhovih se je čulo tožno jesensko ptičje petje, vmes se je mešalo hripavo krokanje vran, ki so krožile nad vrhunci najvišjih dreves in so s svojimi velikimi perutnicami metale črne sence po orumenelem listju.

Tamle pred njim je črez cesto skočil zajec. Postal je na sredi, prisluškal, potrepal z nogo ter nato izginil v goščo. A iz daljave se je glasilo klepanje kos, ki so jih brusili k pogrebu visoki, gosti otavi.

In solnce je lezlo više in zrlo je s svojim zlatim obrazom veselo navzdol ter vzbujalo toploto v vsakem bitju, v vsaki stvarici.

Cesta pa se je vila dalje in vedno je bila bolj bela, vedno lepša, kolikor bolj je zapuščala ozko dolinico, kolikor bolj so se ji umikali ob straneh smehlajoči se griči. A glej, tam v daljavi, tam na koncu jo je hipoma zastrl griček in na njem je zablestala bela cerkev. In pozlačeni križ in jabelko sta odbijala svetlobne pramene in bleščala sta v sijajnem blesku daleč po dolini. Okoli cerkve se je gnetlo drevje daleč navzdol in izmed njega so se svetlikale male hiše s pobeljenimi svojimi zidovi.

Idolnikovo oko je zažarelo in noga se mu je ustavila. Hkratu se mu je storilo milo in v srcu se mu je nekaj mehčalo.

»Ah, to je gotovo Vrbje, moj cilj in konec!« je viknil skoro glasno in še vedno je strmel tja gori.

Izza ovinka mu je prihajalo nasproti kmetiško dekle. Lahko je stopala kakor srna, na desnici ji je visela debela rjuha, a levica je nosila srp. Njene oči so se za hipec vprle v mladega moža in pozdravila ga je z zvonkim glasom.

»Ali ni to Vrbje, deklica?«

»Je.«

»Aha, to je Vrbje,« je ponavljal Idolnik ter zrl za odhajajočo.

»Ni napačno, da sem srečal najprej mlado kmetiško krasotico. To pomeni nekaj dobrega!«

Pospesil je korake in hitel je, da bi bil prej tam gori, da bi prej mogel seči v roke temu in onemu, ki bode imel pozneje ž njim opraviti. Vse okoli njega je bilo svetlo, vse se je zrcalilo v najjasnejših bojah. In ta bela cesta pred njim, ta je prava podoba njegove življenske ceste, ki mora ostati vedno tako lepa, tako ravna, brez kamenja in jarkov, ki bi se ob njih spotikala noga njegova.

Dalje!

In prišel je pod hrib. Vznožje mu je pral bister potoček in okoli njega je plul svež, duhteč vzduh, vzduh, ki širi prsi in krepča živce, vzduh, ki bi moral ozdraviti napol mrtvega človeka. Potokovo dno je bilo čisto, na njem se je videl sleherni kamenček, se je zrcalil drobni pesek, zibajoč se lahko pod rahlimi valovi.

Kreniti je bilo treba z velike ceste čez mali most nad potokom in nastopiti drugo pot, ki se vije strmo proti vrhu. In Idolnik je veselo stopal više in više . . .

Pred hišami so se igrali otroci, bosí, gologlavi, manjši v samih srajcah. Večjidel so mesili kupe blata ter zidali iz njega hiše in delali možičke z debelimi glavami in kratkimi nogami. Pri neki taki gruči je nehote obstal. Opazoval je otroke od blizu ter iskal med njimi talentov, ki je slišal praviti o njih, da se baje nahajajo pod vsako slamnato streho. In glej, tamle oni je gotovo talent! Majhen je sicer še tako, da sega največjemu komaj do prsi, a napravil je možičku v usta pipo, ki je bila res pipa, kakršno so nosili med svojimi brezzobimi čeljustmi nekdanj kmetiški dedí, a je danes prišla ob vso svojo veljavo. Idolnik je pristopil k njemu ter ga pogladil po rami.

»Ti si res bistrumen fantek, ti,« mu je dejal prijazno ter hotel povedati še kaj lepega.

Toda fantič se je stresel, odprl usta na široko ter opazoval nepovabljenca z izbuljenimi očmi. Takoj nato je zagnal kepo blata, ki jo je imel še v rokah, na tla, da se je razletela ter oškropila Idolnikov površnik. Hkratu pa je zakričal na vse grlo ter zbežal v hišo, kjer je skrit za vrati glasno vpil še dolgo. Prav tako so jo za vogale popihali tudi drugi ter izza plotov škilili po nenavadnem gostu.

Idolnik se je napravil dalje.

»Je že šel,« je zavpil nenadoma z močnim glasom najstarejši deček ter se pokazal izza vogla.

»Je že šel,« se je glasilo od vseh strani.

In zbirale so se glave skupaj, kakor se zbirajo vrabci, ki so bili prej preplašeni po nenadnem strelu.

»Ali je res že šel?« je jokaje vprašal oni bistrumnež — za vrati. Toda bil je previden in ni prišel takoj ven. Skozi razo v vratih je gledal po poti navzgor. In šele, ko je zagledal dolgo suknjo visoko gori na poti, je smuknil med druge ter počenil na kolena...

Vas je ležala vsa v rebri, ki je bila proti cerkvi vedno strmejša. Nekako v sredini se je ločila na dva dela, ki sta se razprostirala proti jugu in proti severu, tako da so posamezne skupine hiš tvorile velikansko ptico z razpetima perotnicama. To se je posebno opazilo z zvonika, ki je stal s cerkvijo vred na najvišjem mestu griča. Ta lega je Idolniku takoj toli ugajala, da se je ni mogel dolgo nagledati izpred cerkve, kamor je bil pravkar dospel. Takoj ni hotel k predsedniku krajnega šolskega sveta in tudi vprašati ni hotel prej po nobenem »možakarju«, dokler se ni nekoliko orijental.

In ko je tako opazoval okolico in povzdignil oko više ter motril svoj obzor, tedaj je videl, da je kraj, ki mu je bil odločen v prvo delovanje, po svoji legi, okolici in razgledu pač med najlepšimi na Kranjskem. Dolgo, dolgo se ni mogel ločiti od valovite ravnine, ki se je razprostirala proti jugu ter se zibala kakor v polsnu pod sanjavi, s čudovitimi bojami posutim nebesnim obokom. In te boje so se pod njegovim pogledom sleherni hip izpreminjale, ginevale, prihajale, kakor bi jih v tem hipu metala na velikansko platno roka genijalnega umetnika. A ko se je odtrgal od te pokrajine in se obrnil proti severu, tedaj so prav pred njegovimi očmi kipele v nebo v lahne meglice zavite sinje gore s strmimi, tožnimi vrhunci. Semtertja so na njih pobočju črnele temne lise, znamenje

jelovih gozdov, ter temnele podolgaste navpične črte, znamenje strmih jarkov in prepadov.

Idolnik je bil zamišljen in neka hvaležnost mu je prevevala dušo, hvaležnost do Boga, do ljudi, ki so ga poslali v ta kraj, do vseh, ki so količkaj pripomogli, da je bil sedaj tukaj. Idolnik je bil mehka, pesniška narava, poln plemenitih čutov, plemenitih teženj. Kako se bode dalo na tem kraju tako tiho sedeti, občudovati to lepo zemljo, pisati . . . pisati . . . kajti je vedel, da mora postati poleg svojega poklica tudi imeniten pisatelj, pisatelj, ki bodo njegove knjige krasile vsako slovensko salonsko mizo, pisatelj, ki bode s svojimi deli povzdignil tudi ugled — učiteljskega stanu, stanu, ki je po njegovem mnenju najlepši in najčastitljivejši na zemlji. —

V take in enake misli se je vglabljal Idolnik. Po vzduhu mu je na ušesa vršelo enakomerno pritrkavanje mlatičev, ki so na vasi mlatili pšenico, nad glavo mu je šumelo listje stare lipe, a vejevje je včasih zaškrtalo in ta šum se je glasil kakor porogljiv smeh, ki je za hipec osupnil celo Idolnika.

A tedaj se je spomnil, da bo treba ogledati tudi šolsko poslopje in posebej tudi novo stanovanje. Prej je sicer vso pot mislil na to, toda zdaj ga je razgled tako zamaknil, da ni imel čuta za kaj drugega. Šele zdaj mu je začelo oko iskati med hišami hiše, ki bi bila šola. Da ne bo daleč od cerkve, si je mislil. Zato se mu je oko pomudilo nad ono skupino hiš, ki so čepele takoj pod njim.

Toda v tem hipu je zaslišal hreščanje stopinj v pesku za seboj.

Ozrl se je in tedaj je zagledal pred seboj postarnega duhovnika. Stopal je počasi po peščeni stezi z brevirjem v roki. Idolnik je takoj uganil, da ima pred seboj vaškega župnika. Ker je bil namenjen tudi k njemu, mu je bilo prav všeč, da sta se sešla že tukaj.

Župnik je postal ter se ozrl na neznanca. Ta pa je pristopil ter se mu predstavil.

»A, a, a, veseli me, veseli me! To ste torej vi! Čakajte, takoj!« Segel je z roko v žep ter nečesa iskal. Kmalu je potegnil na dan velik ključ, ozrl se vnovič v Idolnika ter nadaljeval:

»Sam sem doma, zato sem vse zaklenil. Toda pojdiva!«

Obrnil se je po stezi navzdol, a v tem hipu se je premislil ter dejal:

»Ali čakajte, ker ste že tukaj, pojdiva prej v cerkev! Saj boste vendar poskusili orgle! Vidite, moji farani mnogo več drže na dobrega orglalca nego na dobrega učitelja. Ako to znate, potem ste na konju, ne bo vam manjkalo kolin. Ah, saj veste, vse se porabi!«

Še vedno je govoril in korakal počasi dalje.

Stopila sta v cerkev. V njej je bilo vlažno in dišalo je še po kadilu, ki se je zjutraj zažigalo. Kakor lahka meglica je plulo nad velikim oltarjem ter ovevalo višek pozlačenega razpela nad njim. In nemo so zrlji kipi z oltarjev na prišleca, a Idolniku se je videlo, kakor bi ga pozdravili stari znauci, ki se je ž njimi sešel čez dolgo vrsto let. Vendar pa so mu šumele po ušesih besede: Vidite, moji farani mnogo več drže na dobrega orglalca nego na dobrega učitelja. Ne morda, da bi Idolnik ne bil znal orglati in bi bil spričo tega razžaljen, ne, saj je celo veljal za izvrstnega v tej stroki, toda vendar mu nekaj ni bilo všeč in polotila se ga je neka komaj zadrževana nezadovoljnost. In šinilo mu je celo v glavo: Morda je pa župnik oni, ki drži več na orglalca nego na učitelja, a to podtika sedaj svojim faranom, da je stvar nekoliko lepša videti. No, sitna je bila ta misel, toda Idolnik jo je kmalu odpodil. Čemu bi si kalil veselje in srečo, ki mu je danes polnila srce, spričo takih nemotiviranih pomislekov. Župnik je videti navzlic temu jovialen mož in dalo se bode živeti ž njim v prijateljstvu. In ko je sedel za nedavno novimi orglami, ki jim je župnik z lastno roko polnil mehove, ko so veličastno donele v polnih in vzvišenih akordih po praznem prostoru, tedaj je pozabil na vse. Njegovo srce se je zibalo v svetih čutilih, njegove misli so bile nekje visoko gori nad oblaki, on sam je bil vzvišen nad vsako sedanjostjo.

Ko je končal, je stal župnik nemo za njim. Njegov obraz je bil resen, a miren. Molče je stisnil roko Idolniku ter se obrnil. Idolnik je stopal za njim. — Spodaj v cerkvi se je bilo nabralo nekoliko ljudstva, ki so ga bili privabili svečani glasovi, uhajajoči v svetli dan skozi odprta okna. Njih oči so bile radovedno vprte v mladega moža, ko je stopal z župnikom iz cerkve. Zunaj se je obrnil župnik proti njim ter dejal, pokazavši na Idolnika: »To je naš novi učitelj!«

Idolnik je zardel. Začutil je v sebi neki ponos, saj je bilo prvič, da ga je kdo nazival učitelja, nazival pred drugimi »našega učitelja«. Zanj je bil to slovesen trenotek, trenotek, ki ga ni pozabil nikdar več, trenotek, ki je o njem v poznejših časih govoril najrajši.

»To je naš učitelj!« . . .

Župnik je pozval Idolnika, da si ogleda šolo, predno se vrne kuharica domov in ju lahko postreže.

»Bodete videli, kako čedno poslopice je! Spodaj je vaše stanovanje in ima dve precej prostorni sobici, kuhinjo in čumnato.

Toda klet, klet! Ta je pa velika, da spravite vanjo vse pristno vipavsko vino, kar so ga letos pridelali. Glejte, tamle je!»

Idolniku je pred očmi zablestelo izza malega ovinka belo šolsko poslopje z rumenimi vrati in rumenimi poletnimi okni. Nad vrati je bil velik črn napis: »Šola«. Ob strani je stala srednjevisoka lesena ograja, ki se je za njo razprostiral šolski vrt.

»Prav zadosti za zelenjad, kolikor je bode te potrebovali,« je razkladal župnik, kažoč na vrt. »Pokojni Lisjak jo je še prodajal, dasi jih je bilo vsak dan po trinajst pri mizi.«

»Kaj? Toliko otrok je imel ta revež,« je viknil Idolnik.

Župnik se je nasmehnil ter se postrani ozrl na Idolnika. »Hm, ali niste še slišali o učiteljih in — otrocih? To so nerazdružni pojmi! — Sicer je bil pa Lisjak jako pošten mož!«

Idolnik si je s komaj prikrito zadovoljnostjo ogledaval vrt in poslopje, ki sta prav tačas stopila vanje.

»No, dandanes ste učitelji gospodje,« je nadaljeval župnik. »Lepo vas prosim, stalna plača, kakršne mi nimam! Vsak mesec lepe denarce, lepo brezplačno stanovanje, lep vrt in pa stranski zaslužki! Pomislite, samo pri nas imate sto goldinarjev na leto za orglanje. Morda vam celo pripade služba občinskega tajnika, ki tudi nosi kakih petdeset goldinarjev. In zraven so ljudje zelo dobri, vse vam bodo stavili na razpolaganje, prav vse.«

»Ah,« je vzdihnil zadovoljno Idolnik.

Prav tačas sta stopila v njegovo stanovanje. Kuhinja je bila res tako majhna, da sta se z župnikom komaj obračala v njej. Kvečjemu se bode dala vanjo postaviti majhna mizica, ki se zelo potrebuje za pripravljane jedil. Toda to nič ne de, bo vsaj po zimi bolj gorka, in tu se bode dalo tako prijetno razgovarjati z materjo in sestro, ki se nastanita pri njem. In pri tem se bode bolj varčevalo z drvi!

Prva soba je bila obrnjena proti severu in je imela razgled na zadnji del vrta, kjer je nad majhno, zdaj že nekoliko orumenelo trato samevala velika, starikava hruška. Pogled skozi okno na vrt je bil nekam tožen. Župnik pa je ves čas govoril glasno in veselo ter prepričevalno hvalil udobnost in prikladno ležo te tako pripravne sobice. In Idolnik mu je pritrjeval ter si v mislih razvrščal svoje skromno pohištvo, ki si ga je bil pred nekoliko dnevi naročil v mestu. Tu bode stala materina stara postelj, tu sestrina, tu nova omara za obleko, tu . . . toda tu je hipoma zagledal na desni steni

veliko, temno-umazano liso, ki je segala od tal do polovice stene na visoko.

»Ali, gospod župnik, ta stena je vlažna,« je viknil hipoma preplašen.

»Vlažna? Kaj še! V naši vasi so vse hiše take. To ni od vlage, pač pa so hiše zidane s takim kamenom, ki je vedno poten. Toda to ne škoduje. V župnišču bode te šele videli, kaj dela ta kamen!«

Idolnik je zmajal z glavo. Tega župnikovega razlaganja ni mogel prav uvideti. Toda, kdo si bode kalil srečo tega dneva s takimi malenkostmi? Morda res nič ni.

Druga soba, ta pa je bila obrnjena proti jugu in je imela tri okna. Da, ta je bila lepa, zračna in svetla. Skozi eno okno se je videlo naravnost pred cerkev, a skozi drugi dve je bil razgled tja daleč čez belo cesto, čez oni blesteči ovinek, daleč, daleč. V tej bode njegovo pravo stanovanje, njegovo veselje, njegovo bodoče življenje. V njej se obistinijo veliki njegovi načrti, iz nje bode izhajala gorkota in pohoten ogenj, ki bode polnil srca njegovih so-bratov, ko jim bode govoril on — on.

»No torej, dajte glas od sebe, kako vam je všeč?« je vprašal župnik, ko sta šla v prvo nadstropje, da bi Idolnik videl i učilnico.

»Hvala, hvala, prav dobro mi ugaja,« je odgovoril Idolnik, in že sta stala v šolski sobi.

Ni bila sicer Bog ve kako velika, v njej so bile še stare klopi, šolski tabli sta čepeli še po starem na podprtih stojalih, podobe v omari so bile oguljene in obrabljene, toda skozi srednjevelika okna so se vsipali solnčni žarki v vsem svojem zlatu, v polnem svojem blesku in začarali tudi Idolnika, da je obstal kakor priklenjen. Soba se je pred njim polnila z mladimi, nadobudnimi obrazi, vanj so strmele blesteče, poželjive oči, proti njemu se iztegale drobne roke drobnih poslušalcev, a on se jim je smejal in sejal v njih dovzetna srca seme, ki je iz njega imelo zrasti drevo, polno zrelega, sladkega sadja. In tu se je čutil Idolnik takoj domačega, kakor bi bil preživel vse svoje življenje v tem prostoru.

Le težko se je ločil od tu ter stopal navzdol.

»Še klet si morava ogledati,« je dejal župnik. »In, ako vam smem svetovati, vam svetujem, da prav storite, ako si takoj napolnite sodček in ga postavite tja notri. To je polovica življenja trudnemu človeku!«

»To bi bilo malce prehitro,« se je smejal učitelj.

»Zakaj? Dobra stvar že itak rada sama prepozno pride!«

Klet je bila res velikanska in obokana, kakor bi bila pripravljena za veletržca z vinom. V njej je bilo hladno in temno — torej vsi pogoji za vzdržavanje dobre kapljice.

»A propos,« je dejal župnik. »Jaz imam za letos res nekoliko preveč vina. Prav rad vam ga odstopim nekoliko, ako hočete. Saj plačati ni treba precej, počakam vas, da potegnete plačo.«

Idolnik ni vedel, kaj bi na to ponudbo odgovoril. Da bi imel takoj pri svojem nastopu tudi že vino v kleti, mu je laskalo. Ne bode treba iskati ga okoli, saj včasih ga mora vendar človek pokusiti. Toda, da bi si vino kupil na upanje, da bi vino prej izpil, nego bi ga mogel plačati, to mu je bilo sitno in videlo se mu je nedostojno. Zato je župnikovo ponudbo prijazno odklonil. Ali oni mu je odgovoril:

»Eh, nič ne bodite škropulozni, morda . . .«

Stavka ni končal, samo pogledal je po strani Idolnika ter umolknil. Ta ga ni razumel.

Idoč proti župnišču sta se vendarle domenila. Idolnik se je omehčal ter obljubil, da plača vino takoj ob prvi plači . . .

Župnikova kuharica je že bila doma. Župnik ji je velel, naj napravi nekoliko zajutreka. Toda ona se je naredila gluha in začela je nekaj brisati brez vsake besede. Tedaj je bilo treba, da je župnik ta svoj nalog tudi opravičil.

»Barba, to je naš novi učitelj!«

Barba je pustila roki navzdol, da sta ji viseli mimo bokov, ter natančno motrila došleca.

»Barba je prva pevka na koru, gospod učitelj,« je dejal župnik.

»Ah, tako, tako, me veseli,« je hitel Idolnik presenečen.

To je bil menda prvi mrzli curek, ki je današnji dan brizgnil na prejasni njegov obraz. In pokvaril mu je precej veselja.

Barba pa je tedaj slišala in je takoj odhitela, da bi kaj pripravila za zajutrek.

Ko je Idolnik bil v župnikovem stanovanju in mu je ta razkazaval svoje sobe, tedaj je nehote primerjal te sobe z onimi, ki so bile odmenjene v njegovo bodoče stanovanje tam doli v šoli. Kakšen razloček! Njegovo oko je zaman iskalo na teh stenah enake velike vlažne lise, kakršna je temnela tam doli v zadnji sobi, je zastonj iztikalo za onim »potnim« kamenom. »Nikjer nič, vse belo in čedno! To ga je neprijetno dirnilo. Neko želo nezadovoljnosti ga je pičilo. Že je hotel župnika opomniti na to. Toda tačas je

prinesla kuharica na mizo steklenico stare slivovke in dve drobni čašici.

Pogledala je vnovič Idolnika in videti je bilo, da ji je bil všeč. In to je pomenilo mnogo.

Idolnik je popil prvo čašico in župnik mu je takoj nalil drugo. In tudi to je moral naglo izpiti.

Župnik je govoril in izpraševal razne neznamenitosti, vmes se je mešala kuharica, a Idolnik je večinoma molčal ter poslušal. Ali nenavadna pijača mu je čez nekoliko časa razvzplazila jezik, žile so mu utripale nagleje in njegova domišljija se je razvnela.

Nazadnje je bilo videti, da so vsi trije drug z drugim zadovoljni in da se bode dalo v bodočnosti prav dobro izhajati.

Po kosilu sta stopila z župnikom k načelniku krajnega šolskega sveta, posestniku Cvetniču. Njegova hiša je stala na širokem prostoru sredi vasi in je bila ograjena z visokim zidom, oklepajočim prostorno dvorišče. Mož je bil videti premožen in je bil tudi v resnici, kakor se je pozneje prepričal Idolnik sam.

Bil je doma. Ko mu je Idolnik stopil nasproti, tedaj je moral pogledati kvišku, ako mu je hotel videti v oči. Tako velik in močan je bil ta mož. Ko mu je župnik predstavil učitelja, se je nekoliko sklonil, pomolil mu desnico ter dejal enostavno:

»Pozdravljeni!«

Nato ju je vodil v hišo in je postavil steklenico vina na mizo. Pili so in se razgovarjali do poznega popoldneva.

Bilo je že proti večeru, ko se je Idolnik odpravil iz Vrbja proti domu. Vtiski, ki jih je dobil ta prvi dan v Vrbju, so mu ostali neizbrisni. Z radostjo v srcu in z veselim obrazom je stopal zopet po oni beli cesti ter se večkrat oziral nazaj proti prijaznemu griču, ki mu je ž njega migala tako ljubo v pozdrav bela vasica. Na ovinku, kjer je bil zjutraj srečal ono mlado žanjico, se je še zadnjič ozrl tja gori ter glasno zaukal.

Nato je stisnil rameni, potegnil si klobuk niže na čelo in utihnil. Sivi mrak se je jel spuščati na zemljo ter vase zavil tudi naglo dalje korakajočega mladega moža. In spuščal se je še niže in iz njega se je samo še razločevala kakor svetla črta ona bela prašna cesta . . .

Ob pustu.

Pa glej jih no, glej jih — vsi plešejo. I mršavi kosmatinec ni
 Ej, pravcate šeme to! tako plesati znal,
 Našemljena vriska, glej, cela vas! ki ga je oni stari Hrvat
 No — zrelo pač seme to! . . . po leti v vas prignal.

Iz slame spletenega Kurenta V nebesih nebeščani morajo se
 ti pokopujejo, smejati na ves glas,
 a poleg kot turške opice ko doli na zemljo pod sabo zró
 ti poskakujejo. plesati celo vas.

I naj, i naj nedolžna vas
 se pusta veselí,
 veselo raja in pleše naj —
 ko vendar ves svet se vrtí! . .

Samo Vasiljev.

Pismo.

Pred mano pismo je duhteče,
 ki ti ga napisala si . . .
 In slika zraven tu je tvoja,
 ki v njem mi jo poslala si.

Pravilno lice, nežna brada,
 na čelu kodrov par . . . lepó!
 A lice tvoje je otožno,
 žalobno gleda ti oko.

In dalj ko ogledujem sliko,
 bolj pravi mi notranji glas,
 da bil obraz bi ta jasnejši,
 če bil bi takrat blizu — jaz. —

Ivan Romanov.

Potresna povest.

Spisal Podlimbarski.

(Dalje.)

V.

Aglej jih, česa sta se spomnili! Prav tako! To se spodobi danes!« je dejal Smole, odjemaje deklicama krožnika: — prinesli sta vsaka po zvrhanem krožniku velikonočnega kolača.

»Saj sem jima jaz naročila poprej, pa si tako dolgo nista upali. Zdaj pa le posedita nekoliko pri nas!« Rekši je Smoletova sedla k mizi, ki je stala precej pri vratih, menda za berače in druge sramežljive ljudi. Deklici sta se namestili ob njej. Rezika je sedla kraj tete, kateri je položila roko na ramo. Brezskrbno so se smejala njena ustna, svetle oči so zvedavo zabežale po sobi, kakor bi jih vse zanimalo, kakor bi jim bilo vse novo in čudno. Ustavile so se na Tonetu in rdečica je sramežljivo vzpihnila na njenem licu. Odkod ta smelost! — mislil si je Tone. Take Rezike še nikdar videl ni: zrasla je in iz pohlevne cvetice se je razvila v bujno rožo. Poglobil je svoje oko pod njenim žarnim pogledom in čudno in prijetno mu je bilo na srcu in sam ni vedel, kaj se godi z njim. Kmetje so nategnili vratove in pogledali na deklico, hoteč razbrati, kakšna je sedaj; no, kakor bi bili zadeli ob bleščeče solnce, odtegnili so precej oči in jih vprli v svoje nosogrejke. Polonica je stopila pred sestrično, da bi jo prikrla zvedavim očem.

Navzočnost ženstva je provzročila pri pivcih molčanje. Blažen mir se je razgrnil po sobi, kjer je še malo poprej vihral prepir in buren razgovor. Tako se za časa kratkih noči stemni včasih nebo, bobni grom, udarja strela, prolivno lije dež in že pesek naletava v okna borne kmetske hiše; pa še predno je preplašeni kmet pri vžgani luči odmolil molitev za odvrnitev hude ure, je potegnila nevihta že za daljnje gore, in lep prizor se prikaže skrbnemu očancu, stopivšemu na prag domače hiše: razpenja se nad prijaznimi gorami sinje nebo južne noči, luna se smehlja na nebosklonu, za krajem blišči večernica in miglja še kakšna druga mična zvezda.

V tem ko so kmetje molčali in bolj ali manj sramežljivo segali po kolaču, se je razvilo v gruči za vrati nežno, pretrgano šepetanje. Rezika je privlekla iz žepa kos potice in jo dala teti. Umna krčma-

rica je začutila potrebo, vseobče strmenje nadomestiti z nečim in izliti svoja čutila v besede, ki bi njej sami dale utehe in bi sprijaznile z novim pojavom pivce in bi ugajale deklicama.

»Obe sta naši,« je govorila na vseznanje, »obe sta zrasli pod našo streho, obe imamo enako radi. Ta je bila po Svečnici stara sedemnajst let (Smoletova je popravila svoji hčerki šopek las, ki ji je ušel na lice, nazaj za uho), ta jih bo pa tam o svetem Mihelju devetnajst (Smoletova je pogladila Reziko po glavi in jo pritegnila še bliže k svoji rami). Poldrugo leto sta narazen. Obe sta pridni, uboga pa še raje ta iz mesta nego naša kmetska.«

Rezika je po mačje z licem in nosom povelja po tetini rami v zahvalo izkazanega odlikovanja. Polonica je sklonila glavo k sestrični, češ: ne zavidam ti tolike ljubezni! — in materi je pošepnila: »Ali jaz pa ne ubogam? —«

»Včasih tudi katero preslišiš; posebno pa vodo nerada nosiš in tam po zimi te nikakor nisem mogla pripraviti, da bi poskusila prestii.«

»Vedno tisto veste, da nočem prestii,« je jeknila Polonica. »Kdo pa zdaj prede? Vse plete kite, kar je dosti prijetnejše. Vi me pa tudi niste uslišali, ko sem vas prosila, da mi kupite na semnju o svetem Matiju za kočomajko križasto, kakor jo ima Martanova Rozara; in obljubili ste mi jo . . . ste rekli, kadar boste prodali teličke . . .« In neka nežnožalna senca, tista, ki je bila izražena v naglasu njenih besed, je legla na njeno gladko, okroglo lice.

»Ti in pa tvoji telički!« ji je pogrozila Rezika in jo lahko uščipnila v laket pod rokavcem.

Polonica se je naklonila k sestrični in obe sta se smejali od duše.

»Oj, otroci ste otroci in s takimi so vedno nadloge. Kar vidite, vse bi radi, tega pa ne veste, kako težko se kupuje,« je vzdihnila Smoletova.

»Jaz pa že nisem več otrok, teta!« je Rezika pošepetala Smoletovi za ramo in pogledala na Toneta.

»Kaj pa si? Naš otrok si, Polonica je pa še večji otrok. Obe sta še nedoletni mladenki; pa tudi za vaju kolo časa ni zavrto, tudi vama se nabere let kakor otroku jagod na mavro, da sami ne bosta vedeli kdaj in kako.«

Deklic ni plašila misel, da se jima nabere let; igraje sta si jeli našeptavati imenitne tajne reči na uho.

Zdajci pa so zapustile Martanove tanke ustnice kadečo pipo in osokolivši se je togotno pljunil pod mizo, češ: vrag vzemi vse

te nepotrebne otroške nežnosti! Pa je nekako razgnevljen poklical vina. Klic po pijači je razvozal jezike tudi ostalim gostom in vsi so se pokorili zgledu modrega moža. Urni Smole je vsem ugodil. Nastal je hrup v sobi, ki je mahom nadkrilil šepetanje za vrati. Smoletovina pozornost se je vedno bolj nagibala od deklic k gostom, ki so začeli pomenek o kitarstvu, koliko in komu nese dobička, ali ga bo kdaj konec ali nikoli, in kam li gre toliko slamnikov.

Pokazalo se je tedaj, da so mladi ljudje — otroke jih je imenovala Smoletova — res zelo izvedeni v porabi vsake prilike, ki se jim ponudi, da morejo za hrbotom starejših, če ne z besedami, pa vsaj z očmi povedati si svoje skrivnosti. Ko je Tone videl, da so kmetje zadolbeni v pogovor o kitah, se je ohrabril in pogledal za duri. In divno je bilo to, kar je videl: izza Smoletovine rame je kukalo nanj dvoje jasnih, živih oči izpod belega čela; in smejale so se te čudovito izrazne oči in njemu se je smejalo od njih na duši. No, precej je skromno potopil svoj pogled, ker koketstvo ni bila njegova najkrepkejša stran.

Takšen štor! — vzklikne morda nevoljno naša prekrasna bralka, ako Bog nagradi naš trud s katero. Zato moramo povedati, da je Toneta tisti večer še večkrat zapeljal njegovega srca glas, da je pogledal tja za duri in da je vselej zagledal tam dvojico leskečih zvezdic, ljubo strmečih vanj. Naposled je temu igranju naredila konec Polonica; menda se je naveličala stati in je spanec že zahteval svoje: podrezala je sestrično in ji namignila na vrata.

Rezika je vstala.

»Ostani še pri nas, če se ti poljubi!« je dejala Smoletova z laskavim glasom, in Rezika je zopet prisedla na kraj klopi. Z belimi prsti je pobirala drobtine po mizi in redkokdaj je še pogledala na Toneta, ki je, igraje se z butico svoje palice, s svetlournimi očmi gledal v pivsko družbo.

Kmalu se je pa tudi Rezika naveličala zatohle sobe.

Ali si že zaspana?« je vprašala teta. »No, pa pojdiva spat in pazita na luč, da ne zatrosita ognja!«

Deklici sta tiho, skoraj po prstih odšli. Odpiraje vrata, sta seveda še enkrat dobili priložnost, pogledati nazaj po sobi.

»Pa s ključem se zaprta!« je klicala za njima Smoletova.

»Da naju volk ne ukrade,« je odgovoril tanki dekličji glas v veži.

In šli sta po stopnicah v podstrešno sobo, veselo hihikaje, kakor bi bili završili prav zabavno ekspedicijo.

Kmetom je nekako odleglo, ko so se čutili proste ženskega vpliva. In nagnil je Maren glavo na stran, kakor bi poslušal svojo lastno misel, pa je momljal, grudeč kolačevo skorjo: »Ljudje božji... Cijazovec . . . ta bo pa lahko plačeval davke . . . a?«

Tone se je pomel na stolu, češ, zdaj pride pa naša zadeva na vrsto.

Ni se motil, ker precej se je obrnil Maren do njega, rekoč: »Tone, ne zameri mi, če te vprašam, ali je res, kar se govori po vasi, da pri vašem kozolcu tolarji padajo z neba? Krulčev Peter pravi, da je sam videl, in tudi drugi govore tako. Menili smo se poprej o tem, ali jaz tega ne morem verjeti in ne verjamem.«

»Le verjemite, oče! Vse je res, kar pravijo ljudje, in pa še več,« je pohitel Tone ter si nalil vina. Dasi je ljubil in čislal kmete in uvaževal pravilo, ki pravi, da bodi v cerkvi s svetniki, v krčmi pa s pijanci, mu vendar kmetska vsiljivost ni šla vselej k srcu.

»Pa to nam povej, kaj to pomeni, ker kaj takega se ni slišalo še, odkar svet stoji!«

»Kaj bo pomenilo? Bog nas je spoznal za vredne in je videl, da potrebujemo, pa je odprl svoje okno. Danes kaplja, jutri pojde morda curkoma.« Tone je moško dvignil glavo, odpil in hitro pogledal po pivcih, razbiraje, kakšen učinek so vzbudile njegove besede. Široko odprtih ust so gledali pivci vanj, le Martan je zrl v mizo.

»Ne zavidam Cijazovcu, če kaj pobere, česar ni sejal,« je rekel Maren ter se z rokama oprl ob mizo in sklonil nevoljen, da ni zvedel, kaj pomeni ono čudo pri kozolcu. »Vsak bi rad pobiral takšno cesarsko svetlost. Cijazovec dosti pridela, pa mu tudi dosti ven gre.«

»Pač je tako pri nas kakor povsod na kmetih: z vozom not, z vozom ven!« se je odrezal veselo Tone.

Ta veselost pa še ni prestrigla Marnu nameravanega pozvedovanja. »Tako bi jaz rekel, da tisti denar le ni od Boga, ki pade meni nič, tebi nič človeku na nos. Zakaj Bog nas je obsodil, da v potu svojega obraza jemo svoj kruh, in on že ne pripusti, da bi od strehe kapalo tisto, za kar treba trdo delati.«

»Bog nam daj obilo takih okroglih, ker le od njega morejo biti, ko padajo z neba,« je hladnokrvno odgovoril mladenič.

»Oj, tudi je mogoče, da vrag preobrača tam svoje kozolce,« je menil Maren ter pogledal na modrega Martana, iščoč pri njem pomoči.

»Naj jih preobrača, da se mu siplje le denar iz žepa!« je dejal pikro Martan, prebudivši se iz globoke misli. Na tihem je zavidal

Cijazovcu takšno dobroto. Tudi modrost, kolikor je nje na svetu, ni prosta zavidnosti.

In zopet so se pokorili kmetje prvaku Martanu in, pustivši vnamar pregrešne Cijazovčeve tolarje, so izpregovorili o drugih zgolj prijetnih in poučnih stvareh. Pogovorili so se o velikem snegu pretekle zime, o zimskem posevu, ki ga kaže podorati, ker je pozebel, o Cuckovem kožuhu, ki je edini vseh gabrovških kožuhov šel včeraj v izprevodu. Le mladi Anžič se za vse te pogovore že nič ni menil. Smatral bi ga kdo za moderen kip, v naglici izklesan, predstavljajoč bednega in mršavega socijalnega demokrata, tako nemo, mirno in prihuljeno je sedel pri Krulčevem Petru. Nič ga ni zanimalo, ne pomenek, ne deklici, ne pijača; kakor bi prebavljaval hvalo, ki so ž njo poprej obsuli njegov godčevski talent, ali kakor bi neka globoka misel, neko neutешeno hrepenenje zavladało njegovemu bistvu in pahnilo njegovo življenje v notranjost. Pa tudi zanj se nihče ni zmenil, nihče ga ni ogovarjal. Samo enkrat ga je Smole vprašal, o čem tako trudno premišljuje, na kar je Anžič globoko segel po sapo in se zamolklo odrezal: »Bog ve, po čem so letošnjo pomlad prasci v Štajerski!« Smoletu se je zdel ta vzdih tako čuden, da si ni upal ničesar več vprašati hribovca.

Prvi izmed gostov je vstal Anžič. Stopil je k Smoletu ter mu šepetal nekaj na uho, menda mesto plačila, kajti krčmar je, prisiljeno se smehljaje, kimal z glavo in Smoletovke skrbni pogled je letel od moža na »vero« na vratih in obratno. Kmalu za njim se je odpravljaval Tone. »Pobodi še pri nas, saj se ti ne mudi!« mu je dejala z vabljivim izrazom Smoletova. No, mladeniču se je mudilo. Skrbelo ga je, kako pride k domačinom v hišo, ker vedel je, da so že precej davno upihnilo luč. Voščil je lahko noč in odšel.

VI.

Imel je le malo korakov do domače hiše. Gredoč okoli vogla Smoletove gostilne, se je oziral kvišku, kjer je v podstrešni sobi brlela še luč. Postal je poleg vodnjaka, ki stoji na koncu gostilne, in glej, okno se odpira in prikaže se dvoje deklških glav.

»Tone,« se je razdal smejoči, pritajeno proseči glas Poloničin v gluho noč, »Tone, daj, navleci nama vode, glej, pozabili sva —«

Tone se je zazrl v okno, odkoder se je spuščala steklenica, privezana na motvoz, navzdol. Nekako svečano je prijel za steklenico in stopil bliže k vodnjaku. Zacvilil je škripec od vodnjaka in

voda je pritekla. Ob smehu mladih ljudi je romala polna steklenica nazaj v okno.

Polonica se je zahvalila in se odmaknila nazaj v sobo.

»Tone!« je tiho izpregovorila Rezika.

»Kaj je, Rezika?« se je mehko odzval mladenič.

»Hotela sem ti nekaj povedati . . . že davno sem ti hotela povedati, pa te ni bilo od nikoder. Ali se še spominjaš tistega večera, ko so naju zalezli tvoj oče?«

»Spominjam se. Glej, kakor Jakob stojim tu pri vodnjaku in na uho bi ti rad povedal to, kar leži v mojem srcu menda od najinih pastirskih časov. Ali si se ti kdaj zmisllila name?«

»Mnogokrat; saj prijatelja ne poznam drugega.«

»Ali sem ti samo prijatelj?«

»Bodi mi pravi prijatelj! Kaj je lepšega nego prijateljstvo!«

»Vse sem ti, kar želiš. — Ali reci, kaj si mi hotela povedati?«

»Nocoj ne morem . . . potrpi do jutri. — Glej, kako krasna noč!«

»Zame najkrasnejša, kar sem jih doživel! Davno, davno se mi zdi, kar nisem govoril s teboj. Govori, duša, kaj mi imaš povedati, dobro ali slabo?«

»Nekaj, oh, nekaj! Jutri, morda še dopoldne zveš vse . . . zdaj ne morem. Oprosti! Lahko noč!«

Prijetno razburjen je prišel na konec kozolca. Zmislil se je, da mora doma dolgo trkati, predno mu pridejo odpret, in še nevoljni bodo nanj. Kaj, ko bi poskusil spati izven hiše. Ob poletenskih počitnicah je ležal najrajši nad konjušno na senu in prijetno se mu je zdelo poslušati, predno mu je spanec zatisnil oči, fantovske pesmi, žuborenje studenca kraj hleva, ptičje čebljanje za plaščem v strehi in v meji nad studencem. Včasih je zvečer prostrl suknjo po tratini pred hišo, legel in dolgo gledal v mrgoleče zvezde. Pa zdaj so noči še mrzle in gorka postelja se dobro prileže telesu. Ali kako priti v hišo? V tem je zagledal pod kozolčevim plaščem voziček, na katerem se je hotel peljati Cijazovec drugi dan v Domžale po denar za kite, ker bil je prekupec za to blago. Na vozičku je bil otep slame pripravljen za sedalo in koš sena. Tonetu se je vse to zdelo kakor nalašč za posteljo. In sklenil je prenočiti na taki postelji. Zadosti smel se mu je zdel poskus, spati pod milim nebom, in baš zato ga je mikal. Za odejo si je prinesel iz hleva koc.

Pritegnil je voziček na konec kozolca — baš tamkaj je hotel prenočiti, kjer vrag preobrača svoje kozolce. In jutri bo babjevnim kmetom pravil, kako je opolnoči prirogovlil sam hudir k njemu

in mu pogledal pod brk. Ker je bil ondi pot nagnjen, viseč proti Smoletu, je izluščil iz meje tri kamene in jih trem kolesom podložil. Potem je zrahljal po dolgem po vozu otep slame. Brrr! — nočni hlad ga je izpreletel, ko je slekel suknjo, pa ujunačil se je. Zlezal je na voz, napravil si vzglavje, pokril ga s telovnikom in ruto. Sebe je pokril s kocem in povrh še s senom. Podložil si je sklonjeni roki pod glavo in poln lepih misli je gledal v sinji nebeški svod. No, kmalu je skrili roki pod odejo, katero je pritegnil bliže k nosu. Navdala ga je dobrodejna gorkota; prijetneje se ne čutita ne sultan ne šah v svojih mehkih pernicalih.

Prevzela ga je prva dremota, a boriti se je morala še s hladom, ki mu je vel v obraz. Pritegnil bi si bil lahko na glavo suknjo, ki je ležala poleg njega, toda zaspati še ni hotel. Naj leze dremota nanj, on noče še zaspati nocoj. Tako lepe misli so mu zablodile po glavi, da se mu jih škoda zdi, ko bi se pogreznile v mrakovih prvega spanca. Obrazi iz Smoletove gostilne so mu vstali pred duševnim očesom in obrazek nenagledne Rezike se je nerazločno spojil z njegovo mislijo. Kaj mu pove jutri! Zdelo se mu je, da čuti v sebi srebrn potok ljubezni do prijateljice mladih let; in ta potok teče, teče, teče in se širi v brezmejno morje ljubezni do vsega človeštva. In splavale so njegove mehke, pesniške misli v morje veseljnosti. Tam so se nekoliko zamotale, pa kako bi se tudi ne v takem prostranem labirintu! Da, on ljubi vse človeštvo, on je bil vsekdar pripravljen objeti vesoljno človeštvo v svojem srcu, tudi beraču Devsu bi rad pomagal in kri bi pretil za domovino! Oj, ko bi bilo nekaj tisoč takšnih — ne, toliko jih ni potreba! — ko bi bilo tisoč takih z vso silo svoje duše ljubečih mladeničev, pomagano bi bilo domovini! Da, ko bi bili vsi tako požrtvovalni! (Dasi zelo ljubimo svojega mladega junaka, vendar moramo resnici na ljubo povedati, da on do danes še ničesar ni žrtvoval za nikogar; razen roditeljev žrtev še tudi nihče ni zahteval od njega.)

Razburjenost se ga je polastila, na spanje ni bilo misliti. Legel je postrani, dvignil glavo in jo oprl na komolec. Ogromnemu oceanu podoben, se razprostira nad njim nebosklon. Globoka tema se skriva po zemeljskih kotih, bleda svetloba se lije z nebeškega svoda. Zvezde mrlé na njem, kakor bi na pol razsvetljenem baletnem prizorišču plesalo legijon angelov; eno luč še vidi v vasi. Za ono lučjo biva njegova ljuba, za onimi zvezdami se kuje njegova sreča. Kako razkošje diha iz zemlje, prebudivše se iz zimskega spanja! Duh prvega cvetja mu udarja v nos, na drevju poka mlado popje, semintam se

je razvilo že kilavo smolnato perjiče, zgodnji murin žene svoj enakomerni čirčir v mehki travi, ptiček cvrči nekje v meji tožno in pretrgano. In zdi se mladeniču, da ga od vseh strani vabi stvaritev k uživanju, da on ume pomen te stvaritve, da ve ceniti veličastno narodo, da njemu ni ostal nerazumen pesnik, ki je znal ceniti vse, kar nudi mlado življenje (— lahke noge, lahko srce! . . . je jel recitirati —), da se temu pesniku, kar se tiče poznanja samega sebe in veseljnosti, že sam približuje.

Ugasnila je luč v Smoletovi podstrešni sobi. Tone je položil trudno glavo na vzglavje, naredil križ, hoteč se posloviti od burnih misli. Pritegnil je suknjo na glavo. Podgana je zacvilila v kozolcu. Nekaj kovinskega je zadelo ob kolo in cvenknilo. Kaj vraga . . . ali res namrkaj podganji meče denar iz kozolca, ali kdo? Dvignil je glavo izpod suknje kakor želva izpod svojega okostja. Strmeč v temo, je zapazil, da se nekaj črnega plazi okoli domače hiše. Kaj bi to bilo? Ali gredo oče gledat v hlev, ali rokomavh stika okoli poslopja in gleda, kaj bi ugrabil, ali res izkušnjavec seje denar, kakor verujejo kmetje?

Tone je zvesto gledal, ali nič pravega ni mogel razbrati. Po postavi in po hoji je uganil, da to oče niso. Prikazen je pogledala za hišo, kjer je ležal kup desek in druge lesene šare, ozirala se po dvorišču in hlevu, kakor bi iskala nečesa. Potem je stopila k češplji pod pristrešno okno, za katerim je ležala Cijazovčeva Lenka. Prikazen je lahno zakašljala, a ne kakor od prehlajenja, in Tone je spoznal, da tu hoče fant v vas k Lenki in da bi rad dobil lestvo. Ker temni neznanec zaradi nedostatka lestve ni mogel priti bliže do svojega posvetnega raja, je poskusil s tistimi kolikor toliko vezanimi besedami, ki se v Gabrovcu imenujejo »fantovske litanije«, privabiti deklo k oknu. »Al spiš — al kar tako ležiš — al se name kaj jeziš?« S temi krilatimi besedami je temni mož šepetaje ogovoril ljubo Lenko in Tone je precej po govoru spoznal, da tod rogovili mladi Anžič.

»Slog ni slab«, je dejal ali mislil Tone, ki je začutil včasi v sebi poklic ostroumnega kritika. »Dikcija je narodna. Takoj iz prvih vrstic se vidi, da pride na dan nekaj, nekaj, nekaj . . . Da bi le tako neznosno ne rimal na same glagole. Pa nas je učil nekdo, da sta alkohol in nikotin na veke zatrla vir dobre narodne pesmi!«

Anžič je gledal v okno, pričakujoč, kakšen učinek je napravil njegov ogovor. Lenkino okno se ni ganilo in moderni trubadur je iznova napel zvonko pevsko žilo. Slaje ne grguka v spomladanski

dan golob golobici, nego je žgolel Anžič, milobno gledaje v zaprto okno. Njegovo srce je splavalo v morje ljubezenskih želja. No, kakor bi prileteli hudourni oblaki na jasno nebo, sé je omračilo duševno obzorje njegovo, pa je udaril na drugo struno, ker je videl, da prilizovanje nič ne izda. »Če se ne boš oglasila, se ne boš nikdar omožila!« je šepetal. Tone se je zavzel ob takem grobijanstvu. »Bom tako zavpil — da se bo dom razril — samo tista dilca bo ostala, ki boš ti na nji ležala!« —

»Viž gal!« je dejal Tone ob taki grožnji. »Ta Anžič je gorjača, pomazana z medom: najprej udrihne, potem da oblizati, izprva požuga, potem potolaži in poboža. Nekateri kritiki so takšni. Potrpljenja treba ž njimi. Pri Smoletu je pa dejal, da premišluje o prascih. O slovečem Talejranu trde životopisci, da je umel s črno nakano v srcu kazati odsev svetosti na licu. Takšen lisjak!« —

In z nekako vznesenostjo je zaklical trubadur v zaprto okno: »Bom tako zaukal, da se bo krov zasukal — — —«. Dalje že več ni mogel — za bučala je zemlja in se silno zazibala. Anžič se je prijel za češpljo; na smrt bled je stal poleg nje, gugaje se, kakor da pleše in mu smrt odplesava. In suče se ž njim dom in krov in ves svet. Lasje so mu stali pokoncu. Še predno je mogel razbrati, kaj to pomeni, se mu je zaprašil kos ometa na glavo in ga omotil. Nikdar še ni izmolil tako hitro očenaša, kakor se je vse to prigodilo.

Tudi radovednemu Tonetu je ob podzemskem bučanju zamrgolelo v glavi. Položil je glavo na slamo in strmel v vrh. Kozolec je zaškripal, ko da se hočejo preklati mogočni stebri od vrha do tal. Zdelo se mu je, da se vse: hiše, kozolec, drevje in gora ziblje in trese liki rž, kadar jo maje veter. Natanko je slišal, da je padlo več tolarjev poleg kozolčeve babice na tla; dobro je razložil njih beli migljajoči blesk. Ponehalo je zibanje, le neko votlo grmenje mu je šumelo še po ušesih, kakor buči zadnji akord kratko odsekane, mogočne simfonije po velikolepi dvorani. Domislil se je zagrebškega potresa, o katerem je toliko čital, in strahoma je pogledal na domačo hišo, na onega pri češplji in na Smoletovo okno. Bog ve, kaj dela ona zdaj? Ali je tudi nje groza? Njeno okno je temno. Pri domači hiši se odpirajo vrata. Morda se je kakšna nesreča prigodila, in on leži na vozu in ne pomaga! Koliko nesreč se je prigodilo v Zagrebu, koliko ljudi je bilo tam ranjenih! Brž si je nategnil suknjo, nataknil klobuk — pa nov sunek ga vrže nazaj v voz. Obenem se usuje cela ploha kovinskega denarja na tla in tudi

nanj je padlo nekaj komadov. Pa ta trenotek že ni utegnil pogledati okrog sebe, ker zdajci je zdrdral njegov voz, ki so mu kolesa bila prišla ob silovitem sunku izven podloge, po močno nagnjeni trati proti Smoletovi gostilni. Vse je zaplesalo okrog njega ob godbi strašnih podzemskih demonov. Zdelo se mu je, da drevesa skačejo drug k drugemu in zopet nazaj na svoje mesto in sam da se ziblje v vozu, ko da je v leteči zibelki. Voz je letel kakor ptica, zadel ob vogel gostilne, odskočil, obrnil se v stran in zavil na travnik pod cesto, kjer se je ustavil.

VII.

Eden naših prijateljev, ki je preživel nekaj let na Ogrskem, nam je pravil, da se je nekoč peljal ob hudi uri preko »puste« in kraj njegove poti da se je pasla velika čreda konj. Grmelo je in treskalo, da je bilo groza, in hiše ni bilo videti na široki ravnini nikjer nobene. Kar udari strela v čredo: dve živali sta se zvalili na tla, ostalo krdelo se je v divjem diru med gromom in treskom razpršilo po nepregledni planjavi. Bedni čikoš (konjski pastir) se je hotel zavihetati na svojega konja, da sam poleti kakor vihar po polju in z bičem uganja in kroti neposlušno brzonogo druhal; ali njegov iskri konj je bil nemiren in ni dal sestti nase; neprenehoma se je vrtel na mestu in plašen odskakoval. Urni zarjaveli sin »puste« je gibčno skakal na konja, ali ta mu je vselej odskočil. Ko se je naposled po velikih naporih vzpel na preplašeno, zbegano žival in, nagnivši se k vihrajoči grivi, zagnal se v daljo, izginilo je bilo bežeče konjsko krdelo že za mejami obzorja. Tako po priliki se godi nam, pišočim to povest: velikonočni potres je zbegal krdelce oseb, o katerih pripovedujemo, in potrti in oplašeni se zaganjamo na suhega konjička svoje borne domišljije, raz katerega z mrkim očesom motrimo, kdo iz razkropljenega krdelca se pokaže prvi našemu vidu.

Lahko si je pridobil priznanja — in privoščimo mu ga — izborni pripovednik, ki je opisal milansko lakoto in kugo; lahko je razgrnil pred svoje neštevilne bralce kos zgodovine svojega velikega rojstnega mesta in jo mojstrski spojil z osebami svoje imenitne povesti, ker kamor je pogledal, tja je lahko tudi segel po vzroke onih strahovitih šib božjih. Kje je nam iskati vzrokov kranjskega potresa, ko so skriti v kamenenih skladih zemlje in še ne do kraja razjasnjem delu prirode. Nepričakovano, nenadno, kakor strela z jasnega neba je zadel veliki potres nesrečni rod slovenski.

Le učinke tega strašnega pojava prirode moremo po vrsti narisati, kolikor se tičejo oseb, ki so nam znane.

Na mah je podzemski demon prebudil vso vas, ki je sladostno dremala po velikonedeljskem slavlju. Vse je bežalo iz poslopij, vse je šumelo in kipelo, kakor v mlinu vse na mah oživi in se zasuče, kadar mlinar spusti zatvornico in zaklopočejo kolesa, stope, vretena in sita, nekatera počasno in tiho, druga hitro in glasno. Malo je bilo takih ljudi, ki jih ni minila ob katastrofi mirna hladnokrvnost, mnogo pa je bilo takih, ki so odvrnili svoje misli od posvetnih stvari in izkušali kakor si bodi sprijazniti se z večnostjo in potolažiti strogega sodnika. Mnenje, da bo treba zdaj zdaj storiti samo en skok iz časnosti v večnost, mnenje, da je prišel sodnji dan, se je ukoreninilo pri lahkovernih Gabrovčanih. In tudi vsa znamenja so kazala na to. Že po dnevi je nekatere najbabjevernejše vaščane prevzela misel, da vrag stika pri Cijazovčevem kozolcu. Če si je že po dnevi upal na božji svet, kaj bi si po noči ne, saj noč je po gabrovških nazorih nalašč ustvarjena za črne pošasti. Vera, da bo imel kralj pekla na sodnji dan mnogo opravila, je naslikala v domišljiji temu in onemu to peklensko seme, prežeče na pogubljenje kristjanske duše. Pokazalo se je, da Gabrovčani niso samo veliki sovražniki tega pasjega bitja, ampak da se ga tudi zelo boje. Marsikdo se ga je spomnil, seveda ne več v kletvi, ampak v babjem strahu, tako da nič preveč ne porečemo, trdeč, da je tisto noč v peklu vsemu rogatemu rodu zvonikalo v levem ušesu, nekaterim dostojanstvenikom repatega plemena pa se je poleg tega nemara tudi kolcalo.

Več dogodkov kaže na to, da je tisto noč pravi pravcati satan komaril po vasi, marsikom videno. Najpoprej povemo o Anžiču, o katerem ste že slišali, kako neprijeten poljub je dobil od Lenkinoga okna doli, stoječ kraj češplje. Pogledal je ljubezni potrebni mož okrog sebe, ali ga ni nemara zasačil kakšen tekmeč in mu nasul peska na glavo, ker ni imel pri rokah izdatnejših sklestkov in polen. Ljubosumnost je vsega zmožna! Pri tej priči zagleda temno, na vse strani mahajočo in lovečo se postavo, ki se je speljala brez konja od kozolca preko vasi, in to od onega kozolca, o katerem je toliko slišal čez dan in zvečer. Vedel je Anžič, da so se v starih časih godili na svetu čudeži, verjel je, da se čudeži gode tudi dandanes, dasi tajno in nevidno za nas, ali da je to, kar se je baš zgodilo pri kozolcu, čudež od Boga, tega mu njegova utrjena kristjanska zavest ni potrdila. Sploh pa o čudežih tisti hip ni utegnil natančneje pre-mišljevati, ker, še predno je zadel voz z neznanim voznikom ob

Smoletovo gostilno, je udaril Anžič v noge in dirjihal preko drni in strni domov, kjer si ni upal iti v hišo, ampak je legel v hlevu pod kravji žleb. Tu ga je začela peči vest in očital si je, da je on zakrivil jezo božjo, ki je ob takih ogromnih pojavih za kazen poslala vruga na svet, zakrivil s tem, da je na velikonedeljsko noč molil Cijazovčevi hčeri fantovske litanije. Mari bi bil čakal ponedeljka ali pa prihodnje sobote. In tem bolj ga je zapekla vest, ko je začelo iznova bobneti pod njegovim ležiščem, ko je hlev zahreščal nad njim, ko mu je kravica bolešno zamukala v obraz, kakor bi mu tudi ona očitala veliko krivdo. Odpustimo siromaku njegove grehe in pustimo ga, naj v potu svojega obraza pod žlebom dela pokoro, moleč lavretanske litanije!

Ko sta bila zapustila Anžič in Tone Smoletovo gostilno, se je preselil Krulčev Peter od zakotne mize pri peči k zalitrskima prijateljema Martanu in Marnu. Peter in Maren sta začela razpravljati važno vprašanje, kakšno oblast ima vrug do človeškega rodu. In morda bi bila spravila na dan imenitnih stvari, vrednih, da se natisnejo v knjigo, da ni naredila prirodna sila, tajno delujoč pod zemljo, vsem pogovorom, kar se jih je vršilo tisto trudno in pozno uro, nepričakovan konec. Martan po svoji navadi ni govoril dosti, le namežiknil je včasih dobrovoljno se smejočemu Smoletu, češ, kako neizobražena moža sta ta dva. Ko pa se je prigodil prvi sunek in so se jeli gugati in priklanjati kozarci in se je podstavek z lučjo vred, kakor bi bil pijan, zavrtil na mizi in je jelo pod mizo bučati in je tam nekaj zarenčalo, tedaj so se vsem zježili lasje in vsi so pohiteli pogledat pod mizo, kaj bi to pomenilo. Tja se je bil zvečer tajno priplazil Martanov pes Čokelj, ki je bil že vajen iskati svojega gospodarja po gostilnah in ga spremljati po noči domov, kjer sta skupno povečerjala mlečno kašo, ki ju je čakala v skledi na peči.

Težko se je vdolbsti v pasjo misel in premalo smo vajeni brskati po tujih možganih, zato nismo mogli dognati, zakaj je zarenčal Čokelj ob prvem potresnem sunku: ali je hotel izraziti svojo nevoljo, da ga je motilo sladko dremajočega, ali je zinil zgolj od dolgočasja, kakor zija gospoda ob večernih urah v gledališčih in klubih, ali se je že naveličal čakati gospodarja in ga je hotel opomniti, da prestana kaša ni dobra: naj bo to tako ali tako, kmetje so pogledali pod mizo baš v enem trenutku, ko je Čokelj široko zinil in zdehaje pomolil dolgi, jezik v podobi zakrivljenega strgala na dan.

Ko so se očanci v gledali v odprti pasji gobec in v žareče pasje oči, jih je prešinila strahovita misel, da preži hudič pod mizo in voha

po krščanskih dušah, ki bi bile godne za njegovo pasje kraljestvo. Takemu pogledu niso mogli odoleti. »To je hudič!« sta zastokala složno Maren in Krulčev Peter. Smole in Smoletova sta plašno strmela na stensko uro, ki je obstala, kakor bi hotela reči: Potekla je vajina ura in več ne bosta prilivala ob pozni uri božji kapljici vode! Očanci so skočili izza mize, ta gologlav, drugi pozabivši suknjo in — daj nam Bog lahke noge! — ubrali so svojo pot. Pred gostilno so postali in pogledali na nebo in v temni svet, kaj je tam kaj novega. »Slabo vreme se nam obeta,« je jecal modri Martan in že je hotel utemeljiti svojo sodbo na podlagi nebeških prikazni, da bi prikril svoj strah, ko se zdajci iznova in še huje potrese in pridirja voz brez vprege. »Oh, Kristus se nas usmili . . . antekrist, antekrist!« je javknil Martan v nepopisnem strahu, ko je vršel mimo grozni voznik, in vsa družba se je, mahaje z rokami, razkropila po vasi. Kar plotovi so se udirali pod bežečimi očanci. Dasi štiridesetletnik, je tekel Martan brzo, kakor bi bil šele lansko leto doslužil vojake. Za njim je priskakoval in tulil njegov Čokelj, vesel, da se je njegov gospodar naposled ganil izza mize. No, Martan Čoklja ni spoznal za svojega. Kam se je dela njegova modrost! Menil je, da se mora ob takem podzemskem grmenju odpreti zemlja in ga požreti in da je pošast, ki se plete preko plotov za njim, sam vrag, ki ga potegne nocoj na dno pekla, ker je pred letom baš ob tej pozni uri skrivaj in zločinski premaknil mejnik na svoji njivi za celo ped v zemljo soseda Poreneta. Dospevši domov, se je zavihtel mož na osek ter se zaril v slamo, kjer je goreče molil za srečno zadnjo uro. Čokelj je nekaj časa usmiljeno gledal za njim, potem se je namesto večerje obliznil pod nosom in s krulečim želodcem potepel pod napušč v listje, odkoder je tisto noč večkrat javljal svoj nemir in svoje razočaranje gabrovški vasi.

Tudi Maren je v velikem strahu sospel domov. Ko so vaški psi sredi vasi zaslišali Čokljev glas, so vsestranski odgovorili z razrivnim lajem, ki je votlo odmeval po hribih. Marnu se je zdel pasji laj nenavaden in strahovit in njegova pamet ni mogla drugega nego ukreniti, da je to peklenska gonja, ki se bo vršila na sodnji dan, kakor je slišal nekoč v pridigi. Ko je prisopihal v svojo vežo, je našel ženo čepečo na tleh, ni živo ni mrtvo. Marnulja je po prvem potresnem sunku iz postelje zbežala v vežo. Tu se ji je pojavilo nekaj groznega: na sredo veže je skočila mačka Bog ve odkod v blede svetlobo, ki se je lila skozi okno. V hiši niso imeli nikdar mačke, odkod se je torej vzela? In obstala je žival v tisti blede

svetlobi, sukljala rep, bliskala z očmi in poredko je tiho mijavknila, kakor bi tožno vprašala nekaj. Marnulji se je vrezala obupnost v srce, ker se je spomnila, da je slabo opravila velikonočno izpoved, ko je pozabila povedati, da je preteklo zimo prevarila svojega moža za dva mernika pšenice, katero je skrivaj prodala žitnemu prekupcu, denar pa potrošila za svoj priboljšek. Žena se je ob takem spominu sesedla groze, ker zdajci je mačka jela godrnjati tako čudno.

»Oh, Neža — antekrist . . . antekrist razgraja s svojo druhaljo po vasi! Obžaluj svoje grehe in moliva!« tako je zakričal Maren, ko je planil v vežo.

»Oh . . . tisto pšenico . . . saj več . . .« je ihtela žena.

»Kakšno pšenico meniš?« je poprijel, pozabivši drugih nadlog, živahno Maren, ko je bil zaslišal o pšenici.

»Tista dva mernika, ki si ju bil pogrešil po zimi . . .«

»Kje sta, Neža? Govori!«

»Oh, jaz sem ju vzela in prodala.«

»Ljuba moja, naj ti Bog tako rad odpusti tvoj greh, kakor jaz lahko pogrešam tista dva mernika!« je dejal Maren, pomagal Neži na noge in jo peljal na trato pod oreh. Zadovoljen nasmeh je ogrnil njegov obraz, ker dobro se mu je zdelo, da je še pred smrtjo zvedel, kdo mu je kradel v shrambi. Niti ob smrti ne moremo svojih misli do kraja vkopati v večnost, četudi se nam smejejo onostran groba najsijajnejša nebesa: vedno je še nekaj za nami, kar nas mami in slepi. Zvedeli smo, da je Marnu pozneje, ko se je poglela potresna burja, postalo žal, da je tako poceni odpustil Neži.

Smole in njegova žena sta se rila po prvem sunku za pivci iz gostilne. V vseobčni zmešnjavi sta bila še zmožna misliti o tem, kar jima je bilo drago in mило. Obema sta prišli na skrb deklici v podstrešni sobi. Ko pa je gospodar zaslišal Poloničin glas na dilah, je menil, da se deklicama ni prigodilo zlega, in šel je pogledat okoli poslopja.

(Dalje prihodnjič.)

Plamenčki.

I.

V mladem jutru za gorami
za gorami sivimi
so mi vstali, vztrepotali
zlato solnčni plamenčki.

Poljubili so gorico,
poljubili vrt
in odgnali raz gredico
tiho, mračno smrt.

In sedaj na vrtu mojem
zopet, zopet vse cvete,
rdečekrili tulipani
in deviške lilije.

Solncece pa jih poljublja,
ljubko ž njimi kramoljá,
solncece — oči so tvoje,
vrt — je moja dušica.

II.

Rdečekrili tulipani
mehko trepetajo,
ko plamenčki jasno-čisti
ž njimi ščebetajo.

Ko jim pravijo pravljice
rajsko-lepe, mične,
k lilijam deviškim nežne
dvigajo glavice.

In jih vabijo proseče,
da bi se sklonile,
da na rdeče tulipane
bi poljub dahnile.

Lilije so zadrhtele,
se sklonile,
tulipane, tulipane
poljubile.

III.

Oj, povej mi, solnce moje,
kje si se kopalo,
kje plamenčke zlate svoje
si opralo?

Po srebrnih rekah mari?
Mari v temnem morju?
V mladi rosi, ko si vstalo
na obzorju?

»Plulo sem po nebu sinjem,
božalo gredice,
v keljih srebrnih lilij
si umilo lice.

Pilo sem ljubezen toplo,
čisto — nepoznano,
iz rudečih tulipanov
tu pod mano.«

Utva.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal dr. H. Dolenc.

Neke posebnost naše domovine mineva, posebnost naših gozdov. Ne rečem, da gozdove pri nas uničujejo, ne; bolj skrbe sedaj zanje nego nekdanj. Skrbe tudi, da se popravi, kar je uničila neskrbnost prebivalcev in nemarnost oblastev. Posebno lepo napreduje pogozdovanje kraških tal in bi lahko še bolj, ko bi se potrošilo toliko za potrebne reči kakor se za nepotrebne.

Posebnost, o kateri hočem govoriti, se tiče minolih časov, ko gozd pri nas še ni imel določenih postav, ko je bil še bolj skupen gospodarju in številu upravičenih in neupravičenih užitarjev. Ravno o poslednjih, ki jim je doba domalega minila, hočem zabeležiti, kar sem sam doživel in kar sem rad poslušal in si zapomnil, ko sem prišel ž njimi v dotiko.

Še pred petdesetimi leti so se pri nas nahajala pragozdna tla. Jelenov, mogočnih kakor malokje v Evropi, je bilo kar trumoma po gozdih. Zimska doba je izgnala iz njih krdela volkov, in zgodilo se je večkrat, da je medved preplašil otroke, ko so šli jagod nabirat. Pa še bolj nego ti mogočnjaki gozdnih tal ostanejo zanimivi za našo domovino posebne vrste gozdarji, kakor polharji, gobarji in kunarji. Nikar pa ne mislite, da so se vrste teh gozdarjev druga od druge ločile. Pravi gozdar, ki se je znal ob gozdu živiti po zimi in po leti, je bil pravi »magister omnium bonorum silvae«. Znal je rabiti tudi pušo in raznovrstne pasti, ki si jih je večinoma sam napravljaj. S takim možakom po gozdu pohajati, je bila prava slast prijatelju narave. Nemogoče bi bilo, da se nisi kratkočasil ž njim, ako se nisi nameraval pomenkovati o Linéjevem sistemu ali o prirodoznanstvu s kemičnega stališča. Vsako drevo, vsako večje zelišče, tudi prav male cvetice, vse je poznal po imenu in po pomenu za gozdno življenje. Nobene stopinjice v snegu ali še tako malo znatne v blatu ali v prahu in še celo po listju ni prezrlo njegovo oko. Ravno tako natanko so bili registrovani tudi vsi glasovi, ki se v gozdu čujejo, bodisi po dnevi ali po noči.

Gozd vedno govori,
po zimi
in kadar zeleni!

Naši gozdovi, ki stoje na kraških tleh, nimajo studenčin, zato se je v letnem času silno bati hude žeje. Gozdar pa ve v velikem krogu za vsako skalbo, ki hrani vodo, za vsako votlo drevo, ki vodo »drži«, in za vsako podzemsko jamo, v kateri se nahajata tudi v poletni dobi sneg in led.

Neizogibni za vsakega gozdarja pa sta bili in sta dve reči: ogenj in tobak. Ogenj slovi med gozdarji za najboljšega prijatelja, in če se mu pridruži še tobak, potem je mogoče vendar še prestatjati glad in žejo. Ponavljam besedo tobak, pod katero ne spada kako drugo kadivo, na primer smodke. Prigodilo se mi je, da sem imel, ko sem šel na petelinji lov, osem veržink s seboj. Ko smo se prvi večer najedli in tudi zadostno zalili, sem dal trem svojim spremljevalcem vsakemu po eno veržinko, pa niti eden je ni prižgal, ampak je z menoj vred posegel po svoji lulici, jo natlačil, prijel za glavnjico, odkrhnil ogeljček na tobak in vzdihnil, kakor kadar se človeku izpolni najboljša želja in se za kratek čas počuti tako, da si ne želi nikake izpremembe. Ko smo šli tretji dan iz gozda, sem imel s seboj še pet veržink, spremljevalci pa še vsak svojo, eden jo je pa po poti zrezal, da jo je iz lulé pokadil.

Brez ognja pa v gozdu ni biti. Eno samo noč sem domalega prebil brez njega v gozdu, pa ne bi si želel tega nikdar več doživeti.

Imel sem opravke drugega dne visoko nad dolino. Odpravil sem se opoldne od doma, pa nisem mogel dobiti spremljevalca. Šel sem na Javorje, kjer je še stala koliba, v kateri je dalje časa nočeval zemljemerec. Pušo in psa sem imel s seboj, živeža in pijače dovolj in torej vsega zadosti. Toda, še predno sem dospel na Vrh, je jel pihati jug in kmalu potem je začelo tudi deževati. Psa sem zgrešil že sredi pota, pa misleč, da je šel za kako srno, sem se nadejal, da pride h kolibi za menoj. Ni ga bilo, pač pa je padal dež gost in vedno bolj izdaten; bil sem skoro že premočen, ko sem prilezel do kolibe. Toda malo sem se zmenil za vse to, ker sem le mislil na dobrega prijatelja, ki me bo osušil in kratkočasil. Nekoliko drv in suhih ogorkov je bilo še v kolibi in hitro je zagorel prijazen ogenjček. Kadilo se je pač, ali menil sem, da takoj poneha, ko se koliba razgreje. No, motil sem se! Zmerom silnejši jug je udrihal ravno proti vhodu kolibe in tlačil dim nazaj. Preložil sem ognjišče, ali pomagalo ni nič. Prepričal sem se, da v kolibi ni moči prebivati z ognjem, in stopil sem pod veliko, gosto hojo, ki je rasla tik kolibe, iščoč si prostorčka, kjer bi zakuril. Nemogoče; kapalo je skozi vejve kakor s strehe. Da sem imel sekiro s seboj, odbil bi bil par

desk od kolibe, da jih vprem proti deblu in postavim na kole. Tudi tega pomočka ni bilo in vrnil sem se v kolibo.

Še je bilo nekoliko dneva, še sem se nadejal, da pride pes za menoj in da z mrakom vred poneha dež, ali varal sem se docela. Noč se je zagrnila, jug je bučal, veje so škripale in koliba se je stresala. Zopet sem zakuril, da bi imel vsaj toliko svetlobe, da bi mogel použiti, kar sem s seboj prinesel, pa tudi to sem storil le stoje, ker me je dim preganjal iz kota v kot. Da ni bilo take teme, da roke pred očmi ni bilo videti, vrnil bi se bil v dolino k ljudem, ali še misliti ni bilo, da bi pri belem dnevi poldrugo uro dolgo pot v taki noči premagal in ne zašel.

Strašna noč je to bila. Ako sem hotel biti miren, jelo me je zebsti, ker sem bil že od hoje poten in domalega premočen, utrujen pa tudi toliko, da sem že težko stal in po kolibi prestajal. Sreča je bila, da sem imel obilo vžigalic pri sebi, kajti vsako četrto ure sem zopet zakuril. Enkrat me je celo popadla misel, da bi požgal kolibo, da bi se vsaj ogrel. Marsikdo, ki sem mu to pravil, mi je že rekel: »Prijatelj, vsaj si imel tobak pri sebi!« Da, tobak sem imel pri sebi, pa jaz spadam v tisto vrsto ljudi, katerim ne diši tobak, ako dima ne vidijo, in torej v temi ne kadijo.

Bilo je okolo polnoči, ko sem se dodobrega utrujen stisnil v kot kolibe in zadremal. Predramil me je silni občutek mraza in bobnenje. Skočim pokoncu. Strah in groza se me poloti, kar de-roče je dež udrihal po kolibi. Posvetim si z vžigalico, da pogledam na uro. V tem trenutku se zablisne, da je bilo kar jasno po kolibi, in potem zagrmí, da se je vse streslo. Na mah sem bil zopet ves pri sebi, blisk in grom sta me oživila. Takoj sem spoznal, da se je sapa obrnila; skozi vhod ni več bučal jug. Kar sicer človeka potre in ga stori malodušnega, to je bilo zame znak odrešenja. Spoznal sem, da bom mogel zakuriti in s tem si premeniti neprijetni položaj. Za par minut pa je žarel bister ogenjček po kolibi. Kar je še bilo drv v kolibi, pometal sem jih na ogenj. Potem pa parkrat, ko je blisk posvetil, sem se zapodil po drva pred kolibo, da sem si napravil dober ogenj in imel kaj pokladati. Joj, kako dobro je dela gorkota! Kadilo se je od moje obleke kakor iz meglene jame in zmerom bolj me je obhajala gorkota. Tudi pipico sem potegnil iz torbe in si jo prižgal. Ali še predno sem jo izkadir, sem se iztegnil po tleh poleg ognja, in ko sem se prebudil, je sijalo solnce in ptički so se glasili.

Torej brez ognja ni življenja v gozdu, to ve in pove vsak gozdar. Ne samo, da ogenj greje in služi za pripravljanje hrane, kot

dober prijatelj služi tudi za kratek čas v gozdu. Kot najhujše zlo bo omenil gozdar to, da takrat, ko je bil s pušo ali sekiro v gozdu in se je moral umikati pred nadležnimi logarji, še ognja ni smel kuriti, da bi ga dim ne ovadil. Kjer se ogenj naredi, tam je takoj dom in bivališče v gozdu. Kar je na poti, vse se požge. Prostorček postane mahoma suh in posnažen. Po bližnjih drevesih se hitro napravijo kljuge po odsekanih vejah, po katerih se povesejo puše, torbice in druga prtljaga. Posebno varno se hrani, kar je steklenega, kajti vsaka kapljica postane tem imenitnejša in, dejal bi, dragocenejša, kolikor dalje je prinesena od doma.

Središče naših gozdov je, bi rekel, Snežnik na Notranjskem. Od postojinskega Javornika in daleč doli v Hrvaško in nekdanjo Granico je zmerom gozd, ki se razteza po severnih in južnih rebrih. Kot jelovina premaguje hoja; smreke so bolj redke in si navadno delajo krajevno ime, na pr. Smrekovec, Smrekova dolina i. t. d. Prevladovala pa je vse drugo drevje, posebno v prejšnjih časih, bukev. Okolo tega drevesa se suče, rekel bi, vsa gozdna romantika, kajti nje sad, žir, živi medveda, polha in na njej raste goba. Seveda mora biti med bukovimi mogočnjaki tudi kaka starodavna hoja, ki košata in mogočna tudi debelemu snegu ne pusti do tal in je tudi pri hudih nalivih precej časa dober dežnik. Ako si ni kak dogar ali ogljar stesal in napravil kolibice, ki se je, ako je na primernem kraju, poslužuje potem vsak gozdar, se navadno opro štirje koli na košato hojo. Ti koli se zvežejo s povprečnimi koli in vrh teh se zložijo široke treske in . . . dom je ustanovljen. Ako si bil le noč in dan pod tako strešino, nikdar več ne pozabiš mirnega ognja, ki te je grel, sladkega spanja, ki te je okrepčalo, in ptičkov, ki so te prvi ob dnevi pozdravili.

Ne morem si kaj, da bi pri tej priliki ne izpregovoril nekoliko več o ptičih. Te živalce so mi pravzaprav obudile misel, da sem pred svoje črtice postavil moto. Prvikrat sem prenočil na visočini v debelem gozdu, ko sem bil star okolo 18 let. Bil sem na lovu za divjim petelinom in že pred dnevom na nogah. Vodil me je star lovec, ki pa ni več dobro slišal in, kakor sem se pozneje prepričal, ko sem se za ta lov dodobrega izuril, tudi ni bil prav kos svoji nalogi. Petelina sva preplašila že ob zori. Toda, ko se je jelo daniti, sem se kar zavzel ptičjih glasov. Od mladih nog sem bil na deželi ter kakor vsak otrok na kmetih ptiče zalezoval in lovil, jih poslušal zgodaj na jutro in tudi na večer; ali dokler nisem bil prvikrat po dnevi v debelem gozdu, nisem vedel, koliko teh živalc je na svetu

in kako različno se glasijo. Seveda slavčkov in penic ni bilo med njimi, toda drozgov, ščinkavcev, raznovrstnih sinic, detlov, žoln, taščic, kukavic, lešnikaric in nad vse veselih kraljičkov pa toliko, da se je čivkanje in žvrgolenje, kukanje in žvižganje kar mešalo in sem, ker tega še nikdar nisem slišal, starega spremljevalca povprašal, kaj da to pomeni. Mož je bil sploh proti mladini osoren in tisti dan še posebno slabe volje, ker sva petelina preplašila, in odrezal se je na kratko: »E kaj, ptiči so, v gozdu imajo mir, ker ni otrok!«

In bil sem čez 20 let zopet na istem kraju nad petelinom. Kar sem med tem časom opazoval, o tem sem se tudi tukaj prepričal. Ptiči minevajo. Kolikor jaz pomnim, jih je komaj petino nekdanjih, in to so mi priznali tudi možje, o katerih nameravam pripovedovati. Gotovo je ptičev po leti, ko so se že izlegli, več v gozdu nego na spomlad, toda v letni dobi zanje ne veš toliko, ker so bolj mirni in ne pojejo, mladiči pa tudi tega še ne znajo; vendar bi vsak, ki je to izkušal, trdil, da je ptičje zborovanje v gozdu spomladi, da jih je takrat več zbranih nego pozneje, ko so se že pomnožili. Ko je jasna noč in polna luna, se ti oglašča kukavica še po noči. Kosa sem v taki noči že večkrat slišal, ko je med enajsto uro in polnočjo žvižgal kakor fant na vasi, in tudi taščici se večkrat na glas sanja. Gozdarji, ki se ne dajo prepričati, da se za gozd in drevje dandanes bolj skrbi nego nekdanj, pravijo, da z gozdom minevajo tudi ptiči in da svet ni več »ta pravi«.

Razen kosa in zajca je bil polh med gozdnimi živalmi ena prvih, ki me je zanimala. Nekdanj je imela tudi Senožeška loza — tako se imenuje gozd, ki pripada k senožeški grajščini — svoje velike bukve in take, da je samo ena dala pet voz drv brez vej! Polha je bilo torej v tem gozdu dovolj. Vendar jaz ne pomnim, ko so ondod polhe lovili še na stave. Za mojega časa se je po tem gozdu le »duplalo«. Temu smo se bili privadili tudi otroci. Okrog tega gozda in po lazih je bilo še obilo starih bukev in hrastov, ki so imeli votline, in take votline so bile, kadar je bil polh, malokdaj brez njega. Rekel sem, kadar je bil polh; zakaj? To razložim pozneje. Ako si v tako votlino ali duplo z ravno ali nekoliko zakrivljeno šibico ali paličico podrezal, odzval se ti je prebivalec takoj: »držen, držen«. Ako si ga le nadlegoval in, ako je bilo treba, tudi s kljukico nase vlekel, dobil si ga iz dupla. Pravi duplarji, ki so se v jesenskem času pečali z lovom, so pa imeli s seboj tudi sekirico in železno žico in s to pripravo so hodili po gozdu in po lazih in so polhe duplali. Sekirica je služila prvič v to, da se je ž

njo, ako drugače ni bilo mogoče polha izgnati, luknja povečala, drugič pa tudi za to, da se je ž njo po drevesu, v katerem se je bilo polha nadejati, spodaj dobro potolklo, potem pa uho na deblo naslonilo in poslušalo, ako se je že vsled potresa polh oglasil. Za duplanje sta se zedinila navadno po dva lovca. Prvi je drezal, drugi je imel roko pred izhodom nastavljeno, da je polha takoj zgrabil, ali bolje rečeno, stisnil, ko je z naglim skokom hotel pobegniti. V ta namen je obkrožil luknjo s palcem in kazalcem, da je takoj stisnil za glavico ali vrat; kajti kdor je polha bolj zadaj prijel, tega je ne-usmiljeno ugriznil. Pravi nastavljači rok so bili imenitni tudi radi tega, da niso izpustili polha, ako jih je še tako v prst ugriznil. Tak lov seveda ni bil izdaten, pa vendar si v jesenskem času, posebno ob nedeljah nahajal obilo polharjev, ki so prehajali po gozdu in lazih.

Gozdov in starih dreves ni več po Krasu in tudi polharstvo je v teh krajih že domalega ponehalo. Silno dosti polha je bilo nekdanj na Nanosu in v Vipavskem gozdu. V kolikor sem jaz poskušal ta lov, najbogatejši plen sem domov prinesel iz tega kraja; mogoče, da radi tega, ker Vipavci se s polharstvom niso nikdar pečali. Na Nanos in v Vipavski gozd pa je speljal mene in mojega tovariša mlinar, ki se je bil preselil iz Ribniške doline v naše kraje.

Polhovo leto ali »kadar je bil polh« ni bilo in še sedaj ni brez pomena za naše gozdne kraje. Polh daje dober živež, dosti masti in s kožicami dober zaslužek. Polh je pa le takrat, kadar bukev rodi, to je, kadar ima žir. Polh gre tudi za sadjem, posebno za kostanjem in za lešniki; ali to ni merodajno za množico, kakršne je treba za polhovo leto.

Polh se pokaže kasno spomladi, kadar se drevje in posebno bukev muži. Takrat objeda lubje, da pride do soka in ga liže. Kakor hitro pa bukev jame cvesti, onda je polh za poletje preskrbljen: cvet in sad bukovega drevesa ga preživita. Ako pa cveta ni na bukvi, potem polh izgine. Kam? O tem ne vedo naravoslovci ničesar povedati. Čital sem več naravoslovnih knjig, posebno Brehma, in izreči moram trdo obsodbo, da ti gospodje vedo dosti več povedati o ameriških in avstralskih živalih nego o nekaterih domačih, med katere spadata tudi polh in medved.

Spomladi pridejo na dan izprva sami samci, kasneje pa samice, a oboji tako tolsti, kakor so jeseni, ko izginejo. Ko se pokaže cvet, se začne ženitev in polhi mahoma shujšajo. Bukkev pa rodi komaj vsako tretje leto. Vprašanje torej nastane: Kje so pa polhi dve in tudi tri leta in kako, da ves ta čas ohranijo svojo tolščo? Dosti sem

povpraševal in govoril o tem tudi s knezom šneperškim, ki ga je stvar zelo zanimala. On je trdil, da se polhi umičejo, kadar ne najdejo živeža v kakem kraju, vedno naprej, dokler ne pridejo do cvetočih bukev in tako do svoje hrane.

Sam sem bil dosti po gozdu in povpraševal sem najstarejše in izurjene gozdarje, ali nihče ni vedel povedati, da bi bil on kdaj zapazil kako selitev polhov, bodisi že po dnevi ali po noči. In to bi se moralo opaziti, kajti selile bi se trume in to ne le par ur daleč, ampak iz cele Kranjske in še sosednje Hrvaške. Kajti žir, kadar je, je navadno povsod, le po posameznih krajih je malokdaj. Kaj je torej s polhi, kadar ni žira, in odkod se zopet prikažejo, kadar je žir? Ali se plodijo ali ne, kadar ni žira, in kako je to, da so vselej tolsti, kadar se zopet prikažejo?

Ker se bomo z medvedom večkrat srečali, ko bomo hodili za našimi gozdarji, hočem tudi o tej živali staviti uganko našim prirodoslovcem. Medvedka rodi že meseca februarja in tudi še poprej. Ni pa res, da bi si medved kaj živeža v brlog nanosil. Bil sem že v dosti brlogih, pa niti najmanjšega znaka ni bilo opaziti nikjer o kakem živežu ali njegovih ostankih. Medvedka pa pride s svojimi mladiči šele v začetku aprila na dan; o tem sem prepričan, ker poprej ni nikdar videti sledov te živali po gozdu. Vprašanje torej nastane, kako je mogoče medvedki preživiti svoje mladiče približno dva meseca, ne da bi sama kaj uživala? Res je, da proti svoji velikosti nima nobena žival tako malo zaroda kakor medved, vendar se vidi zagonetno, da bi dojila žival, ki sama nič ne uživa, posebno, ko je dokazano, da medvedka rodi po več mladičev. Vem, da so jih našli petero pri medvedki, ki so jo iz brloga pri učebranskem Jarrovcu pregnali in ubili. Jaz bi menil, da jih precej veliko pogine lakote, posebno v dolgi zimi, ko medvedka ne more do tal. Kajti prva nje hrana so samo mravljišča. Da bi medved sneg razkopaval ali drugo divjačino lovil, nisem nikdar slišal, dasi sem o tem dosti poizvedoval.

No, naj bo dovolj te modrosti. Naši gozdarji, o katerih hočem govoriti, so pač bolj ali manj čistilci narave in nje krasote. Filozofov pa, ako ne v šaljivem pomenu, sem med njimi našel malo, tem več pa vernikov vraž in gozdnih prikazni, ki jih jim pa ne bo nihče izgovoril.

(Dalje prihodnjič.)

O Korytku in drugih prognanih Poljaki.

Priobčil dr. Fran Ilešič.

Ljubljanski Zvon je leta 1899. sprožil vprašanje o času dohoda Poljaka Emila Korytko v Ljubljano. Stanko Vraz nam je sporočil leto 1837., a Kolberg je trdil, da je bil Korytko radi političnega prestopka l. 1834. ali 1835. interniran v Ljubljano.

Sedaj je pač nedvomno, da je pritegniti Vrazu.

Odkod pa potem Kolbergova trditev?

Po zatoru poljske vstaje l. 1831. so poljski svobodnjaki baš iz Galicije preplavljali poljsko zemljo z revolucijskimi brošurami in knjigami. Tiskale so se tajno v Osolinjskega zavodu in dijak Emil Korytko jih je mnogo razpečal med levovske knjigarne. To se je razkrilo l. 1833. Začele so se preiskave in Korytko je bil obsojen.

Kakor Korytko je bil že l. 1833. v Levovu zatvorjen Mihael Giersza, a l. 1837. poslan v Kufstein na Tirolsko. Sploh se je tega leta začela s Poljaki nova akcija; tega leta so bili v Kufstein poslani: Ljudevit Kempinski, Marcelli Kropiwnicki, Gaspar Ciśglewicz, Štefan Mutkowski, Stanislaw Marinowski, Fortunat Stawnicki, a od leta 1833. je bil že v Kufsteinu Leopold Bia tkowski (Białkowski?).

Pomladansko solnce l. 1848. je raztopilo »črevelj debela železna vrata« groznih zaporov kufsteinskih in Poljaki so zopet dihali dolgo pogrešani vzduh.

Dne 8. aprila l. 1848. so bili že na Dunaju. Večer tega dne — bila je nedelja — se je zbralo v Sperlovi dvorani kakih 300 Slovanov, da bi slišali kabinetni dopis o čeških peticijah, ki ga je mislil čitati poznejši poslanec Trojan. Kabinetni dopis je bil hladno sprejet. Nato so govorili razni Slovani, izražajoč Čehom hvalo in svoje upe o bodočnosti.

Že se je zbor hotel raziti, kar stopi upognjen starček na govorniški oder in v poljskem jeziku spomni mrtvaškega prta ostrolenškega. »Vendar vse ni padlo«, je dejal, »oni, ki jih je premeteni državniški račun zatvoril za mreže kufsteinske, še žive in žive v vaši sredini, kličejo sedaj z vami, med vami, v tej dvorani pozdrave dolgo zaželjeni domovini, ki so jo smatrali za izgubljeno!«

Vsi so zahtevali videti poljske jetnike kufsteinske. Desetero žalostnih upognjenih postav: oko žari se živo, a bled jim je obraz.

Stopijo na oder. Tedaj objame govornik enega izmed njih, postavnega moža srednje velikosti, ki mu je pobelila lase tuga, ne starost, ter vzklikne s tresočim glasom in s solzami v očeh: »Zatiwski, o Zatiwski! Takega Te zopet vidijo Tvoji Poljaki!« Ob teh besedah je govornik padel pred prerano osivelim možem na tla, sklonil svojo glavo do tal in vzkliknil: »V Tebi pozdravljam Poljske na novo vstalo svobodo; v Tebi molim tisoče junakov, ki so pred osemnajstimi leti v najplemenitejšem boju brez ploda prelili svojo kri.«

Globoko ganjen je bil ves zbor in vsako oko se je solzilo.

Zatiwski (Zaliwski?) je bil polkovnik v poljski armadi, eden izmed najodločnejših borilcev za svobodo. V Slovanih l. 1848. je moral tem bolj zbuditi sočutje, ker so se vsi bali — Palacký jim na čelu — ruskega absolutizma.

Deseti jetnik je bil Leopold Kmietowicz, svečenik, ki je bil malo mesecev prej, ker se je udeležil vstaje l. 1846., že na smrt obsojen in ji je ušel le po pomoči svojega škofa. (Prim. zagrebško »Luno« z dne 6. maja l. 1848.)

Kufsteinske ječe so bile pač za hujše krivce. Naš Korytko je očitvidno kazen zapora prestal v domovini in je bil šele po prestani kazni l. 1837. interniran v Ljubljano. Tu je plodovito deloval kakor njegov rojak Gregorowicz pred l. 1848. in še tega leta v Zagrebu.

Kolberg je sigurno vedel, da je bil Koritko zatvorjen že l. 1833., oz. 1834., tudi, da je bil interniran v Ljubljano, ter je pomotoma oboje spojil.

V samotnem drevoredu.

Na zemljo pretiho sneg pada . . .

V aleji ob zmrzlem kostanju
slonita zaljubljenca mlada,
v očeh jima solnčni sijaj . . .

»Ah, mene je strah te noči!« — . . . Ljubezen, ljubezen, Bog znaj,
»»Le bliže se k meni privij, kako je zašla sem v ta kraj? . . .
na prsih se mojih počij, Na zemljo pretiho sneg pada
krog naju je mraz, a tu maj!« — in pada na ljubljenca mlada.

Petruška.

Književne novosti

Anton Aškerc: Balade in romance. 2. izdaja. »To je Aškerc: pesnik z velikanskim obzorjem, najblažjo dušo, nedosežen pripovedovalec; na zunanje včasi malo trd in robot, toda to spada k njegovemu značaju; da bi postal hipoma prav polzno gladek kakor Stritar, to bi se začudil vsakdo, in marsikdo bi bil celo nezadovoljen. Prerokujejo mu, da ne postane popularen, in prav pravijo. V narodu, čigar »estetiki« zahtevajo, da njegova literatura vsaj za petdeset let zaostaja za sosednimi, v takem narodu ne more biti popularen pesnik, kakršen je Aškerc — tako je končal Cankar svojo študijo o Aškercu v XVI. letniku »Zvonovem« (l. 1896.), ko so izšle njegove »Lirske in epske poezije«. Letos pa je šele 12 let, odkar je zagledal beli dan prvi zvezek Aškercovih pesmi, in pa tisto leto, ko so se popolnoma razprodale ter je založnik priredil drugi natisk. Enake usode je učakal pri nas edino le še Gregorčič. Drznil bi se torej vprašati, je li Aškerc popularen ali ne? Sicer je čisto vseeno, če je umetnik priljubljen pri občinstvu ali ne, in dejstvo je, da največjih umetnikov sodobna publika ni oboževala, ker soje izven nje in hodijo tako daleč pred njo, da jih spozna in takorekoč najde šele poznejši rod. Ko je Cankar zapisal zgornje besede, je mislil najbrž reči, da Aškerc ne stvarja po okusu občinstva, gotovo pa ni menil, da bi si ne mogel priboriti priznanja. Kakor vidimo, priboril si ga je v kratkem. Realist ruskega kova, kar je v resnici Aškerc, se je seveda razlikoval od drugih sladkih, lirskih poetov, ki so tedaj prevladovali. Že slog Aškercov je bil nekaj posebnega. Med pripovedovalci, ki so nastopali tedaj, ni bilo umetniških individualnosti, bili so gladki leposlovci. Aškerc pa je nastopil z lapidarno dikcijo, ki je plastična, kakor iz kamena izrezana; krepki verzi, polni pestrih barv, brezobzirno tekoči, kakor je Aškerc sam brezobziren, dičijo »Balade in romance«. Nietzsche je dejal nekje, da je stvarjanje pravega epika podobno umetnosti kiparjevi, v kiparstvu pa, ki se bliža arhitekturi, je potrebna pred vsem skladna kompozicija in skladna izvršitev. Prav radi završčnosti in skladnosti bi imenoval Aškercu kiparja v pesništvu, vsled česar so njegove pesmi tako jasne in v bistvu tako priproste.

Brez dvoma najboljše Aškercovo delo je baš njegov prvi zvezek. Krasne so »Lirske in epske poezije« in tudi v »Novih poezijah« se nahajajo mnogi biseri, n. pr. »Za služboj« in drugi, toda »Balad in romanc« vobče poslednja zvezka ne dosejata. Stvari, kakor so »Dvorski norec« ali pa »List iz kronike Zajčke«, treba iskati z lučjo opoldne po svetovnih literaturah. Sploh je težko soditi, za katero stran bi se odločil človek, kajti cela knjiga se sveti lepote. Težko pa tudi in nepotrebno se mi zdi, iznova poudarjati vrline pesnikov, ker se je o njem že pisalo pri nas in drugod toliko, da ga pozna vsak, kdor se količkaj zanima za slovensko poezijo.

Bistveno Aškerc druge izdaje ni izpremenil, niti ni dodal nobene nove pesmi, niti ni izpustil kakšne prejšnje. Črtal je n. pr. drugo kitico pri »Vaški lipi«, popravljal pač tuintam dikcijo ter jo ponekod tudi v resnici popravil, tako v »Poslednjem pismu« in v »Zmaju« (Stara pravda, III.); čudno pa je, da je v »Črnošolcu« izpremenil v četrti kitici rimi besàn — stràn v tiran — stran.

Prav tam je spravil v predzadnjih stihih »žaluzije« v kmečko hišo, vsled česar gotovo ni »Črnošolec« postal boljši; radi neznatne besede trpi večasi ves umotvor, če se razdere »nastrojenje« (Stimmung), in v našem primeru se je gotovo razdrila priprosta kmečka slika, ki jo je hotel tudi v novi izdaji podati pesnik: »Pa pride tja na kraj vasi — tam bela hišica stoji«. »Trem pticam« tudi ne bi bilo v škodo, če bi ne bilo dveh novih verzov. V ostalih pesmih pa ono malce pile — veliko je v istini ni bilo treba — ni nič škodovalo. Pred vsem je črtal slovniske napake, kar se jih je vrnilo v prvo izdajo: opisani futurum (z »bom«) je iztrebil ter ga nadomestil z blagoglasnejšo, okretnejšo dovršniško obliko. Popravljal je tudi nekatere zastarele samostalniške končnice in pisal je po novem pravopisu. Dalje se je oziral po rimah in prelil zlasti nekaj tekočih »Gregorčičevih« v krepke moške.

Krasni so bili in krasni so ostali ti stih; preko njih je razlita lepota moči. Strune, iz katerih so pozveneli, niso strune lirne, ki segajo mehko do srca, ampak strune na harfi, ki pretresajo dušo in pojo v jasni dan, poln solnčnega žara. V »Baladah in romancah« Aškerc ni še eminentno socijalen pesnik, ali tudi tu se že prikazujejo blede, izstradani obrazi in žuljave roke. V prvem Aškerčevem zvezku prevladuje klic po svobodi slovenskega naroda, ki se je razvil v »Stari pravdi« v grandiozen protest. Pa li ni ta motiv pravzaprav občelo-veški? Meni vsaj se zdi, da je spojena pri Aškercu s svobodo naroda tudi svoboda človeka; poleg nedosežnih balad, za katere je izumel Aškerc svoj lastni način in ki imajo le umetniško misel, je vendar tudi »Prva mučenica« in tudi sicer se razlega klic po svobodi duha. Pozneje šele je postal v prvi vrsti socijalen pesnik ter nam ustvaril umotvore, ki ne izgube nikdar svojega bleska. Da ni Aškerc spesnil ničesar drugega kakor le »Balade in romance« in bi nam ne zapustil niti ene pesmi več, živel bi vendar nesmrten v svojih delih.

Knjiga stane 2 K, elegantno vezana 4 K.

A. Sever.

Aleksandrov. Pesmi in romance. V Ljubljani 1903. Založil Lavoslav Schwentner. Krasna knjiga kakor po vsebini, tako po zunanem licu! Razen del pokojnega pesnika prinaša obširno, s toplim in globokim čutom pisano oceno pesnikovega delovanja in pa njegov životopis iz peresa g. dr. Iv. Prijatelja. O knjigi izpregovorimo pozneje kaj več. Za danes jo samo kar najbolj priporočamo v nakupovanje! Cena broširanega zvezka je K 3-50, po pošti K 3-70, elegantno vezana pa stane knjiga K 5, po pošti K 5-20.

Družba sv. Cirila in Metoda je izdala ravnokar »Vestnik«, v katerem poroča o rednih skupščinah svojih, ki so se vršile od l. 1898.—1901. v Ribnici, na Vrhniki, v Radovljici in v Mariboru. Ima nekaj pomena to, če izdaje družba »Vestnik« za več let skupaj, ker se da na ta način laglje presoditi njen razvoj. Žal, da iz podatkov, ki pred nami leže, ne moremo posneti tistega trajnega napredovanja te najkoristnejše družbe naše, ki si ga želi vsako v resnici rodoljubno srce! — Obenem z »Vestnikom« je izšel tudi 14. zvezek »Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda«. Zvezek prinaša nabožne in slovstvene liste, katere je v prid družbi zbral župnik g. Ivan Vrhovnik. Nadalje je izšla pripovedna pesem »Tarbula«, speval Janez Bilc, ter črtica pokojne pisateljice Lujize Pesjakove: »Smrt pravičnega«. Te tri knjižice z »Vestnikom« vred razpošilja družba društvom in posameznikom ter izreka nado, da nobeden adresat ne vrne prejetih knjižic brez novcev. Vse štiri knjižice skupaj

veljajo samo 1 K, a mi želimo odkritosrčno, da bi vsak prejemnik ta znesek vsaj podvojil. Z.

Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Ljubljani in koledar za navadno leto 1903. Sestavil Andrej Gabršček. IX. letnik. V Gorici. Tiskala in založila »Goriška Tiskarna« A. Gabršček 1903. Cena K 1'60, s pošto 10 h več. Zelo vestno sestavljena, pregledna, praktična knjiga, kakršne Slovenci dozdaj nismo imeli. —k.

Mali vitez (Pan Volodijevski). Tvrdba Kleinmayr & Bamberg je razposlala 3. in 4. sešitek slovenskega prevoda tega slavnega Sienkiewiczzevega romana.

Slovensko-amerikanski koledar za leto 1903. Izdalo in založilo uredništvo »Glasa Naroda«. IX. letnik. Cena 25 centov ali 1 krono. New York. Odkar so se začeli naši amerikanski bratje duševno probujati in organizovati, ne vidi se nam izseljevanje našega ljudstva v Ameriko več tako tragično kakor spočetka. S koledarjem za leto 1903. so amerikanski Slovenci iznova dokazali, da se duševno gibljejo, in ni se nam torej treba preveč bati, da bi potonili v morju drugih narodnosti. Koledar je prav čedno opremljen in obsega razen strogo koledarske tvarine več različnega leposlovnega berila. Nekateri spisi, kakor na pr. »Na pragu nove domovine«, bi utegnili nas v Evropi bolj nanimati nego amerikanske Slovence same, ki so vse to, kar se ondi popisuje, bolj ali manj sami okusili. Osupnilo nas je v navedenem spisu dejstvo, da se omenjajo v njem Rusi v nekakem protislovju s — Slovani. Kakor bi Rusi Slovani ne bili! Mogoče, da se je pisatelj le nerodno izrazil! Tudi slovenske slovnice bi se morali naši amerikanski pisatelji malo bolje učiti! — Koledar priporočamo v nakup, prvič, ker je zanimiv, drugič, ker je iskreno želeli, da dobe naši amerikanski bratje, ki si prizadevajo ohraniti svojo narodnost v novem svetu, nekoliko opore v svoji stari domovini. —b—

»Škrat«. V založništvu tiskarne »Edinost« v Trstu je začel izhajati ilustrovani šaljivi list »Škrat«. »Škrat« izhaja vsako soboto in stane celo leto 6 K, za pol leta 3 K in za četrta leta K 1'50. Posamezne številke se dobivajo po 10 h.

»Das nationale Leben der Windisch-Bücheln im Jahre 1848/49«. To je naslov male knjižice, ki jo je v samozaložbi izdal kot poseben odtisk iz »Südsteierische Presse« gospod dr. Fran Ilešič in katero je dobili v Schwentnerjevi knjigarni za 20 h. Knjižico je smatrati po izjavi gospoda pisatelja kot popolnilo večjega dela, ki ga pripravlja o letu 1848. Podaje pa mnogo velezanimivih podrobnosti iz časa našega narodnega probujenja. Kdor jo je vzel v roke, je ne odloži, dokler je ni prečital do konca. Želimo, da bi dobila mnogo naročnikov. Z.

Stanko Dušić. Myrrha. Drama u tri čina. Prag. 1902. Vlasnik i nakladnik Vladimir Jelovšek. Tiskao Em. Stivín. M. 8°. 50 str. Cijena 0'50 kruna. — Ta drama je peti zvezek »Zbornika pouke in zabave«, katerega je urejal in izdajal znani hrvaški pesnik in pisatelj najmoderneje štruje, Vladimir Jelovšek. Zbornik je prinesel v prvem letniku: I. Br. Drechslerja spis »Prvi hrvatski pjesnici. II.—III. Przybyszewskega »Zlatno runo«. IV. Dr. F. Drtine »Ideale uzgoja« in V. Stanka Dušića »Myrrha«. S tem zvezkom je ustavljeno nadaljnje izdavanje tega zbornika. Po besedah urednikovih »uz materijalne razloge ima žalibože još više moralnih, koji sile na ovakvu odluku«.

Snov drami je vzeta iz 10. knjige Ovidijevih metamorfoz (298.—502.); isto snov je obdelal tudi Hyginos (Fabulae). Kinyras in Kenchreis (Dušič piše nedosledno »Kinyras«, pa »Cenkreida«) sta imela hčer Myrrho, ki je bila tako lepa, da se je mati njena bahala, da je njena hči lepša od same Afrodite. Razdražena boginja se je maščevala s tem, da je v snu zapovedala Myrrhi, da naj rodi rodoskrvno z očetom Kinyrasom sina, ter ji zato obečala večno nagrado. Vžgala je v njej grozen ogenj poltne ljubezni do očeta. Myrrha se je hotela obesiti, zabranila pa je to dejanje dojilja, kateri se je Myrrha končno izpovedala, kaj ji je v snu Paphea (= Afrodita, pravilna oblika je »Paphia«) naročila. Žena Kinyrasova je bila ob neki svečanosti dalj časa z doma; to priliko je porabila dojilja, upijanila je starca ter mu dovedla hčer. Ko je spoznal Kinyras, kdo je bila deklica, s katero se je spečal, jo je hotel usmrtiti; ona pa je zbežala ter izprosila od bogov izpremenjeno v myrrho (neko drevo, iz katerega teče sok, nazvan z istim imenom).

To snov je porabil pisatelj in priznavamo, da je delo, kar se tiče dikiije in tehnike, uspelo (neke malenkosti izvzete). Drugo vprašanje pa je, ali je drama uspela glede na nravstveni princip, katerega očitno zastopa pisec. Predno opisuje Ovid gori opisani dogodek, poziva matere in hčere, da naj se oddalijo in ne poslušajo groznega čina, ali pa naj ga ne verujejo; in če ga vendarle verujejo, naj verujejo tudi kazen, katera je zadela Myrrho za svoje zločinstvo. In ako je narava dopustila tak greh, blagor deželi, kjer se kaj takega ne zgodi in ki je daleč od onih iztočnih dežel. S peklensko baklo je podžgala Myrrho furija. Tako govori Ovid. Naš pesnik pa nič ne omenja sovraštva Afroditinega zaradi bahatosti Myrrhine matere, ki vsaj nekoliko pojasnjuje vražji naklep njen, nego brez vsakega povoda daje devici takele nauke: »Neka te ne smetu (m. pravilnega »smeću«) zakoni ljudski: oni su nepravedni i sebični, oni su prolazni. Ljepota i ljubav su vječne: samo je ono grijeh što njima ne služi«. — Myrrha se sicer dolgo ustavlja, a ne izkuša se osvoboditi nesrečne strasti s tem, da si jemlje življenje, kakor pri Ovidiju, nego ona zameta tudi dobre svete dojilje, katere le-ta daje, dokler se ne odreši pomoči Myrrhi, da zadovolji svoji poželjivosti. Tudi oče Kinyras ni upijanjen, ko sprejme svojo hčer v svoj oder. In nobena beseda pri Dušiču ne da slutiti kazni, ki je zadela Myrrho. — To nas upravičuje misliti, da tudi pesnik Dušič pritrja onemu principu, izraženemu od Afrodite, ki se še večkrat ponavlja v drami in ki stoji celo kot gaslo na čelu drame »Sve za ljubav i ljepotu, Myrrha! Neka te ne smetu itd.« — Ako smo prav razumeli te besede kot gaslo in vodilo, potem moramo resno obžalovati, da je nravstveno čuvstvo modernega pesnika daleč zaostalo za čuvstvom lahkomišelnega Rimljana. To ni napredek kulturni, nego je korak nazaj k živalski morali. —

R. Perušek.

V. N. Korabljev. Nikola Vasiljević Gogolj (1809+1852—1902). U Novom Sadu. Štamparija srpske književne braće M. Popovića. 1902. V. 8°. 65 str. Preštampano iz letopisa Matice srpske. (V cirilici.) — Knjiga je prevedena iz ruskega originala Korabljevega, ki razpravlja v tej zgodovinskoliterarni sliki o značaju ruskega društva v 30 letih, o Gogoljevem rojstvu, o roditeljih, učenju njegovem, značaju pesnikovem. V drugi glavi govori o Gogoljevem bivanju v Peterburgu, prvem neuspehu in o nevoljah njegovih v službenem in privatnem delovanju. Tretje poglavje govori med drugim o »Revizoru« in drugih delih ter o poslednjih letih življenja, ko je Gogolj se potikal po svetu. Četrto poglavje pa raz-

pravlja o »Mrtvih dušah«, o Gogoljevem humorju itd. Knjiga je pisana prav gladko ter jo priporočamo Slovencem, večšim srbščini, ki se žele poučiti o važnosti Gogoljevi v ruski literaturi ter jim niso pristopni spisi v ruščini.

R. Perušek.

Matica Hrvatska je naklonila svojim članom i letos prekrasen knjižni dar. Razposlala je sledečih deset del: 1. Stjepan Miletic: Hrvatski kraljevi. Pentologija. Prvi dio: Tomislav. Historija u 5 čina. 2. Ivo Vojnovic: Dubrovačka trilogija. Zabavna knjižnica, svezak CCLVIII.—CCLIX. 3. Tugomir Alaupovic: Probrane pjesme. (Od 1891.—1901.) Zabavna knjižnica, svezak CCLVI.—CCLVII. 4. Živko Bertić: Ženski udesi. Tri pripovijesti: Paraskina sreća. Sirotica. Udala se. 5. J. E. Tomić: Udovica. Pripovijest iz XVIII. vieka. Zabavna knjižnica, svezak CCLII.—CCLV. 6. Djevojački sviet. Izabrane pripoviesti českih spisateljica. S českoga preveo i uvodom o kulturnom radu česke obrazovane ženske popratio Stjepan Radić: Slavenska knjižnica, knjiga X. 7. Koloman Rac: Život starih Grka. (Sa 66 slika u slogu.) Knjižnica za klasičnu starinu, knjiga VI. 8. Milorad Medini: Povjest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku. Knjiga I. XVI. stoljeća. Črtice iz hrvatske književnosti. III. 9. Ferdo Šišić: Vojvoda Hrvoje Vukšić Hrvatinić i njegova doba (1350—1416). S jednim florisom i zemljevidom to s četiri rodoslovne table. 10. Fran Milobar: Izabrana poglavja iz narodnoga gospodarstva (političke ekonomije). I. svezak. Obči dio. Poučna knjižnica. Knjiga XXVII.

Kaj več o teh lepih knjigah pozneje!

—k.

Slovensko gledišče

Slovensko gledišče. A. Drama. Tako malo koncesij se ni delalo predpustnemu času v našem gledišču menda še nikoli kakor letos. To je veselo znamenje in sicer tem bolj, ker je videti, da se občinstvo popolnoma strinja v tem, kajti obisk gledišča je bil tudi v tem kritičnem času vseskozi dovoljen.

Dne 27. januarja smo videli prvič na našem odru iz češčine prevedeno »Morsko deklico«, veseloigro v treh dejanjih, spisal dr. Jos. Štolba. Dobra igrice kozmopolitičnega sujeta! Kaj takega se dogodi lahko povsod in se bolj ali manj v istini tudi dogaja. Vse delo preveva zdrav humor in tudi brez dovtipov ni v njem. Dejanje se razvija naravno, skoro vsakdanje in je brez onega duhovitega zavozljanja, ki izzivlje često naše občudovanje v francoskih igrah. Tu intam je malo pretiravanja, toda nikjer toliko, da bi ga ne prenesla veseloigra. Vsekakor prekaša glede vrednosti to češko delo marsikatero nemško igro te vrste.

Ponavljala se je dne 2. in 22. februarja.

Dne 31. januarja in 10. februarja se je vprizoril v našem gledišču kot noviteta Maksa Dreyerja »Poskusni kandidat«. O tej igri bi se dalo kaj več izpregovoriti, žal, da nedostaje prostora v to. »Poskusni kandidat« je nekako nadaljevanje O. Ernestovega »Lanovca« — tu ljudski učitelj, ondi učitelj srednjih šol! Treba samo še drame, katere junak bi bil vseučiliški profesor, pa bi imeli nekako trilogijo iz učiteljskega življenja! Ne da se tajiti, da sta si

»Lanovec« in »Poskusni kandidat« jako podobna, ne samo kar se tiče ideje, temveč tudi kar se tiče značajev, ki nastopajo v obeh igrah. Človek bi dejal, da je obe igri spisala ena in ista oseba. Prednost, ki jo ima »Poskusni kandidat« pred »Lanovcem«, je ta, da se konča Dreyerjeva igra mnogo naravnije in verjetneje nego Ernestova. Tendenca obeh dram je vsekakor lepa. Kdo bi se ne ogreval za ideje, za katere se ogrevata Ernest in Dreyer? Kdo ne čuti ž njima, da je duševno suženjstvo bridkejšo od vsakega drugega suženjstva? Vendar se mi zdi, da nima ni ena ni druga teh dram posebno veliko absolutne pesniške vrednosti. V obeh se nahaja nekoliko tiste znane Marlittine oslade, ki je menda prirojena Nemcem. Obema nedostaje tiste moči, ki bi segala preko krajevnih in časovnih mej. Obe je prištevati k umotvorom one vrste, ki učinkujejo samo tam, kjer se njih upravičenost dejansko čuti. Drugi kraji, drugi časi, druge razmere in veljava drame — se izniči! — Navzlic temu seveda je staviti kakor Ernestovo tako Dreyerjevo delo visoko nad vsakdanje pojave dramatične literature.

V proslavo 25 letnega delovanja g. A. Danila pri slovenskem gledališču se je igral dne 6. februarja prvič v sezoni »Deseti brat«. Pri tej priliki je naše občinstvo pokazalo na sijajen način, kako zna ceniti zaslužne člane našega igralnega osebja. — »Deseti brat« se je ponavljal kot popoldanska predstava dne 8. februarja.

Dne 17. februarja je gostoval v Anzengruberjevem »Krivopri-sežniku« gosp. Ig. Borštnik iz Zagreba. O veliki nadarjenosti tega našega rojaka smo prepričani vsi in bilo bi odveč, naštevati njegove umetniške vrline, ker so predobro znane. Le semtertja se nahajajo v njegovi igri še nekatere praznine. Če bi se mu posrečilo odpraviti še te, potem bi bil Borštnik igralec, kakršnega bi morali iskati!

Razen navedenih nam je omeniti še sledeče dramske predstave izza zadnjega časa: Dne 2. februarja popoldne se je predstavljal spet enkrat »Revček Andrejček«, dne 22. februarja tretjič »Morska deklica« popoldne, zvečer istega dne »Njen korporal«, 24. februarja (pustni torek) pa »Lumpacius Vagabundus«.

B. Opera. Operno noviteto smo imeli zadnji čas samo eno, in sicer so se pele dne 12., 14. in 20. februarja »Hoffmanove pripovedi«, fantastična opera (s prologom in epilogom) v 3 dejanjih, besedilo spisal Jules Barbier, godbo zložil Jaques Offenbach. Vsebina te »opere« je originalna, a tudi precej — čudna, godba pa pač — Offenbachova: lahka, pikantna in često frivolna!

Dne 29. januarja so se peli četrtič: »Psoglavci«, dne 8. februarja tretjič v sezoni »Faust«.

Dr. Fr. Zbašnik.

Med revijami

»Zvonček«, ta slovenski mladini namenjeni ilustrovani list pod spretnim uredništvom g. Engelberta Gangla, vidno napreduje. Letos dobivajo mladi naročniki list v ukusnih platncah. Podobe, ki jih donša, so jako čedne, čtivo vseskozi primerno in raznovrstno. V nobeni narodni hiši, kjer se nahaja deca, bi ne smeli pogrešati tega lista.

Prava hrvatska misao. Smotra za politiku i knjigu. Izlazi prvoga i petnaestoga svakoga mjeseca. Izdavatelj i odgovorni urednik Dinko Politeo. Upravu vodi g. Ante Polić. Godina I. Broj 1. 1. siečnja 1903. Ciena: Za cielu godinu 12 kruna, za pò godine 6 kruna; za tri mjeseca 3 krune; za mjesec krunu. Svaki broj napose 60 para. Uredništvo i uprava nalazi se u Medulićevoju ulici br. 2. U Zagrebu. Tisak C. Albrechta (Jos. Witasek). v. 8°. 44 str.

To je najnovije glasilo čiste stranke prava in je naperjeno proti »Hrvatski misli«, ki je po izreku urednika nove smotre »per eminentiam« nagodbena. V vodilnem članku 1. številke razpravlja urednik smotre o »programu iz leta 1894.«, katerega je sklenila hrvaška zedinjena opozicija, stoječ na temelju državnega prava in narodnega načela, in po katerem hoče z vsemi zakonitimi sredstvi delati na to, da se narod hrvaški, ki stanuje v Hrvaški, Slavoniji, Dalmaciji, na Reki z okrajem, v Medjumurju, Bosni, Hercegovini in Istri zediniti v eno samostalno državno telo v okviru habsburške monarhije, ter podpirati z vso silo tudi prizadevanje bratov Slovencev, da se tudi slovenske dežele pridružijo temu državnemu telesu. — II. Istotako bode delala zedinjena opozicija, da se uredi kraljevina Hrvatska kot pravna država ustavno in svobodno, tako da bode narod po svojih zastopnikih v vseh vejah državnega življenja po načelih parlamentarne vladavine vršil v hrvaškem »saboru« zakonodavno oblast sporazumno s kraljem. Na čelu parlamentarne vlade stoji ban kraljevine Hrvatske. III. Posle, skupne celi monarhiji, ki izvirajo iz pragmatične sankcije, bode reševala kraljevina Hrvatska, ravnopravno kraljevini Ogrski z ostalimi deželami Njegovega Veličanstva. IV. Delovala bode vobče, da se ustava, svoboda in zakonita neodvisnost kraljevine Hrvatske oživotvorijo z vsemi zakonitimi sredstvi, naposebej s svobodoumnim izbornim redom, s pravico združevati se in shajati se ter s svobodo vesti, govora in tiska. V. Provedenje tega programa se poverjava eksekutivnemu odboru, ki more dovoliti sodelovanje v tem delu tudi drugim rodoljubom, četudi niso članovi stranke.

Urednik »Prave hrv. misli« razpravlja potem o tem, da priznava program edino ime za narod, ki stanuje v Hrvaški, Dalmaciji, Slavoniji, Reki, Medjumurju, Bosni, Hercegovini in Istri, in to je hrvaški narod. V drugič trdi, da je vse zemljišče od Drine do morja in na jugu do Bojane hrvaško. Za program so Dalmacija, Hrvaška, Slavonija, Istra in Herceg-Bosna integralni del hrvaške države. — Hrvaško državno pravo in narodno načelo se raztezava na Hercegovino, Bosno in Dalmacijo ter Istro, kakor na Hrvaško in Slavonijo. To je prava narodna in državna hrvaška misel, ne nagodbena. Nobene druge misli ne sme biti v hrvaških zemljah. Hrvaška misel skriva eno misel in od tod važnost hrvaškega imena. Ta program torej razumeva pod hrvaško državo vse hrvaške dežele, navedene v programu. Oživotvorjenje tega programa reši Hrvaško in ne dovoli, da bi jo pogoltnila katerakoli druga državna misel. Borba za državno pravo pa ne sme odvrčati od teženj za gospodarskim blagostanjem. Ali v ime gospodarskih koristi ne sme se napustiti borba za oživotvorjenje hrvaških idealov. Prva zahteva je torej, da se ne smejo nobeni časoviti slogi na ljubav pojmovi motiti, niti situacija prepletati. Ena stranka mora imeti eden program, eno misel. — To je vse prav lepo, samo če bi se ta program dal zvršiti!

Drugi članek je »Hrvatski jezik i hrvaška književnost«. Kaj je mislil pisatelj, ko je napisal vrstico: »To su zemlje, kojima su prošli seleći se arijevci i Napolconove vojske; Skiti i Sarmati kao i skandinavski čo-

pori; Byzantinci, Turci i Nihilisti s poslednjimi »Nihilisti«, ne umem. V »Galeriji« slika izdajatelj dve ličnosti pravaške stranke: drja Šandorja Breščenskega in Evgenija Kumičića. Slednjič razpravlja v »Listku« o različnih stvareh.

Časopis priporočamo onim, ki se hočejo поблиže seznaniti s težnjami čiste pravaške stranke hrvaške.

R. Perušek.

»Vienac«. Uredništvo »Vienca«, tega najstarejšega hrvaškega beletrističnega lista, ki ga je dozdaj izdajala »Matica Hrvatska«, sta prevzela z novim letom znana slovstvenika hrvaška gg. Ksaver Šandor Gjalski in dr. M. Dežman-Ivanov. Dosedanje številke, ki so izšle pod novim uredništvom, se reprezentujejo v vsakem oziru prav ugodno. List bode prinašal zdaj poleg navadnih ilustracij tudi umetniške priloge v barvotisku. Razen tega ima »Vienac« prilogo, v kateri bodo izhajala v prevodu najznamenitejša dela moderne literature. Cena listu je ostala stara. Upravo je prevzela »Dionička tiskara« v Zagrebu. Uredništvo se nahaja v Dalmatinski ulici br. 13.

»Luč«. Kakor se nam javlja, začne z dnem 1. marca t. l. izhajati v tiskarni Janka Dujaka v Sisku nova književna smotra »Luč« s prilogama »Djevojačko srce« in »Gospojinsko ogledalo«. Iziti ima vsakega četrletja po en zvezek. Izdajatelj in urednik smotre bo g. Šandor Lovišen. Naročnina znaša za celo leto 8 K, posamezni zvezki stanejo 2 K.

Българска събирка, мѣсечно списание за книжнина, исторически и обществени знания. — V Sofiji izhaja letos že deseto leto ta literarno-znanstvena revija, ki jo urejuje St. Bobčev. Med njenimi leposlovnimi sotrudniki se odlikujejo Kir. Hristov, Iv. Arnaudov, Iv. Vazov; seveda odmeva v prošlem letu v njih pesmih šipčenska slavnost. Smotra dela v dodatku reklamo za ruske liste, n. pr. za »Njivo« in za ruska leposlovna ter tudi znanstvena dela; v »letopisu« sledi za Bolgarijo na prvem mestu Rusija. Vse to kaže, kako blizu je Bolgarom Rusija.

Dr. Fran Ilešič.

»Slavjanski vek« je prinesel v svoji 60. številki sliko in živatopis gospoda dr. Ljudevita Jenka, ustanovitelja in predsednika »Ruskega kružka« v Ljubljani. Spominja pa se tudi zaslug gospe Terezine dr. Jenkove za ustanovitev »Ruskih kružkov«, katerih imamo zdaj petero, in sicer razen v Ljubljani še v Idriji, v Celju, v Trstu in v Gorici. V ravno tisti številki »Slavjanskega veka« nahajamo prevod Blaž Potočnikove pesmi »Kdor ima srce« in Cegnarjeve »Rojakom«. Prevod je oskrbel N. Novič.

»Slovanski Obzor«. V Pragi je začel izhajati pod navedenim naslovom nov tednik, ki ima približno tisti smoter kakor »Slovanský Přehled«. Izdajatelj in urednik je g. Jaroslav Rozvoda. List stane za celo leto 20 K, za pol leta 10 K, za četrť leta 5 K. Posamezne številke se dobivajo po 50 h. Redakcija in administracija: Praga, Reznická ul. č. Ia. (parter).

Splošni pregled

Jaroslav Vrchlický, ta čudovito plodoviti, svetovnoznani pesnik češki je praznoval dne 16. februarja svoj petdeseti rojstni dan. Čehi so se primerno spominjali tega dne, a spominjali so se ga spoštljivo tudi drugi narodi, da, celo

Čehom vsekdar sovražni Nemci. »Ljubljanski Zvon« je prinesel že lansko leto iz izbornega peresa g. Jana Vobornika temeljito študijo o Vrchlickem, na katero opozarjamo ob tem pomenljivem jubileju.

Naj bi ohranilo nebo našim bratom Čehom in nam vsem, ki smo ponosni na velikega slovanskega genija, še mnogo let tega pesnika-prvaka!

Slovenija se klanja Ljubljani, nova alegorična slika naše sedaj v Sarajevu nastanjene slikarice Ivane Kobilčeve. Umetnica, ki je pred nekaj leti za mestni dom naslikala krasno dovršen portret biskupa Strossmayerja, je izdelala sedaj po naročilu ljubljanskega mestnega sveta s podporo istega mecenata za magistratno posvetovalnico namenjeno alegorijo. Podoba je jako prikupljivo izvršena. Kar pa krasno delo naše umetnice posebno odlikuje, je to, da je vse na sliki pristno domače; umerjena polnoudnost in brdka lepota, družéca se z zdravo zastavnostjo, sami krepkosti slovenski tipi, primerni predstavitelji skromnega a zdravega slovenskega naroda.

Obširnejše strokovno poročilo priobčimo, ko bo slika postavljena na svojem pristojnem motrišču.

Novi dopisujoči člani imperatorske ruske akademije v Peterburgu V zadnji seji te akademije so bili izvoljeni za dopisujoče člane naš rojak, profesor slavistike na graškem vseučilišču, dr. K. Štrekelj, dalje prof. zagrebškega vseučilišča dr. Milivoj Šrepel in izredni prof. dunajskega vseučilišča, dr. Milan Rešetar.

Leonid Andrejev. Hitro za Maksimom Gorkim, pisateljem ruskih »bosjakov«, ki si je v tako kratkem času zadobil svetovno slavo, se je v ruski literaturi pojavil nov pripovednik, Leonid Andrejev, ki je skoro še hitreje nego Gorkij opozoril nase tudi inozemstvo. Pred letom dni je bil še čisto nepoznan žurnalist, a danes ga imajo za najnadarjenejšega mladih ruskih pisateljev in njegove povesti se prodajajo na deset tisoče.

V nobeni drugi deželi ne hrepene tako po novem literarnem talentu kakor v Rusiji. Kar koprne po njem, ker ima vsak talent poleg svoje umetniške naloge izpolnjevati še drugo važno misijo. Kjer je vse duševno gibanje pod morečim pritiskom, tam velja talent kot edini zastopnik svobodnega mišljenja. V produktih leposlovja si je potlačeni ruski duh ustvaril bojevito sredstvo, s katerim protestuje; pred tem orožjem se tresejo mogočniki, ker jim je zadal že marsikak udarec. Kaj je v tem pogledu v Rusiji mogoče, za to je Tolstoj živa priča, ta velikan, ki za duševni razvoj moderne Rusije morda še več pomeni nego enciklopedisti za Francijo, ker Tolstoj korenini močnejše nego ti v svojem narodu in deluje širše na ljudske mase.

V zadnjih dveh desetletjih je izvzemši Tolstega ta literarni protest, ki se je v petdesetih in šestdesetih letih minolega veka čul najmočnejše, polagoma utihnil. Talent je na videz v Rusiji izumrl; Gljeb Uspenskij je zapadel blaznosti, mnogo obetajoči Garšin je končal s samomorom, Korolenko se je umaknil na udobno žurnalistično polje, tenkočutni Čehov je bil za Ruse premalo tendenciozen. Čvrsti, kljubujoči protest se je našel zopet pri Gorkem, in sicer zveni pri njem polno in drzno, da se rado pozabi na vse male, zunanje pomanjkljivosti, ki so lastne proizvodom tega genialnega pisatelja.

Leonid Andrejev je kakor Gorkij mojster novele in kratke povesti. Gorkij je tudi nanj vplival nemalo, dasi je v mnogih stvareh od njega popolnoma

različen. Motivom, ki jih Andrejev obdeluje, manjka one dražesti, ki se nahaja v snovi sami in ki je lastna Gorkemu. Ljudje, ki jih Andrejev opisuje, so prav vsakdanji, in situacije, v katerih nam jih predočuje, niso vedno originalne. Ali posebna dražest leži v načinu njegovega predstavljanja, v nadrobnejšem slikanju in fini psihološki analizi, ki kaže pravega pesnika in mojstra jezika.

Mračni motivi so Andreju posebno ljubi; skoro vsaka druga povest obdeluje problem smrti. On rad opisuje svoje sujete v mistični svetlobi. Posebno se javlja ta mistični element v skici »Molk«, ki je doslej ena najpopolnejših njegovih črtic, in ga kaže na vrhuncu originalnega ustvarjanja. — Iz življenja dijakov in dijakinj jemlje Andrejev posebno rad svoje snovi. Vendar poseza tudi v milieue meščanskega filistra in delavca. Vedno ve izreči svoje posebnosti v mameči obliki. Andrejev se je pokazal kot izviren, samonikel talent, ki se zna poglobiti v svoje snovi in ki ima čudovit dar za opazovanje in slikanje. Rusi upajo, da postane eden največjih ruskih pisateljev. Od njegovega nadaljnjega razvoja je odvisno, v koliko se jim te nada izpolni.

C. G.

Novi ruski pripovedniki. V. Vensajev in Ivan Bunin sta dva nova ruska pisatelja, katerih imeni sta zadnji čas zasluli preko mej ruskega carstva.

Julij Verné, znameniti francoski romanopisec, je obhajal dne 10. februarja 75letni rojstni dan.

Nova drama Gorkega. V »Malem gledišču« v Berlinu so predstavljali nedavno novo dramo Gorkega: »Prenočišče« (»Na dnu«). Dasi »Prenočišče« ni drama v navadnem pomenu besede — Gorkij sam imenuje svoje delo »Prizore iz nižin življenja« — je napravila predstava vendar najgloblji vtisk in to na občinstvo, kateremu je rusko življenje docela tuje in neznano. Tu se je pokazala pač spet enkrat moč poezije! —k.

Kipar Rendić. Najnovejše delo hrvaškega kiparja Rendića je kip pisatelja Evgena Kumičića. Kip je izgotovljen v naravni velikosti. Razstavi se aprila meseca v Pragi.

Društvo čeških umetnikov »Manes«, ki je priredilo nedavno na Dunaju razstavo, o kateri je poročal »Zvon« natančneje na drugem mestu, je izdalo svoje izvestje. Tu se pritožujejo moderni slikarji češki, da ne najdejo doma nikake prijaznosti. Dočim je dosegla na Dunaju njih secesijska mer mnogo priznanja, jim doma tudi »Češka akademija za znanost in umetnost« odreka podporo. Kakor znano, izdaje društvo jako odličen umetniški list »Volne sméry«.

—š—

»Društvo sv. Jeronima«, ki vrši v bratih Hrvatih tisto nalogo kakor »Družba sv. Mohorja« pri nas, je imelo za l. 1903. svoje glavno zborovanje dne 12. februarja. Iz dotičnega izvestja posnemljemo, da so dobili člani družbe lansko leto štiri knjige in da se jim obeta za letos ravno toliko knjig. Vseh članov je imela družba lani 15.878 — v primeri z »Družbo sv. Mohorja« jako malo! Če se vpošteva, da ima »Družba sv. Mohorja« med 120.000 koroškimi Slovenci, kjer so razmere škrajno neugodne in kjer se Slovenci v šoli v materinem jeziku niti čitati ne učé, nad 6000 udov, potem je pač naravnost neumevno, da »Društvo sv. Jeronima« bolje ne napreduje. Zdi se, da imajo oni, ki bi društvu lahko koristili, premalo vneme! Da se dosežejo taki uspehi,

kakor jih ima »Družba sv. Mohorja«, je treba pač tudi žrtev, in sicer velikih žrtev od posameznikov! Ljudstvo, kjer je zanemarjeno, kjer nima zmisla za napredek in prosveto, treba izpodbujati, treba bodriti. V tem oziru se ne sme strašiti nobenega truda! Ako prigovarjanje izpodleti devetkrat, desetič se morda posreči! In kjer je ljudem preveč plačati neznatno udnino, treba jo zanje tudi založiti! Polagoma začno potem uvidevati dobrote, ki jim jih donša čitanje knjig, in radi žrtvujejo naposled tiste novce. Tudi naše ljudstvo je bilo treba šele vzgajati. Naj bi se bratje Hrvatje učili enkrat pri nas, kakor se mi v drugih zadevah radi učimo pri njih! Kajti le tedaj bode hrvaškemu narodu eksistenca zagotovljena, ako bodo tudi nižji sloji njegovi docela prešinjani od narodne zavesti. In potem šele, ko bode tudi priprosto ljudstvo z veseljem čitalo v materinem jeziku pisane knjige, zadobi tudi »Matica Hrvatska«, ki tako krasno procvita in katero bomo vedno stavili naši »Matici« v zgled, pravi pomen.

—i—

Nove češke opere. Zadnjič smo poročali o novih čeških operah. To poročilo nam je popolniti danes. Opero »Kupec benatsky«, katere besedilo je spisal Jaroslav Vrchlický, zлага I. B. Foerster v Hamburgu. Profesor H. Trneček pa izdeluje opero »Mastičkař, h kateri je tekst spisal znani kritik, prof. Ladislav Dolanský.

—j—

Rusko predavanje. Dne 5. februarja je predaval v »Ruskem kružku« pred številnim občinstvom gosp. Grigorij Andrejevič Iljinski o Gogolju. Razpravljal je zlasti o Gogoljevih odnošajih do drugih tedanjih književnikov, zlasti do Puškinovega kroga in do romantične struje.

Andrej Rovšek, znani podobar, je umrl pred kratkim v 68. letu svoje dobe v Gabrju pri Moravčah.

Dvestoletnica Peterburga. Zadnje tri dni letošnjega leta bodo obhajali v Rusiji na slovesen način dvestoletnico glavnega mesta Peterburga. Način, kako se namerava ta jubilej obhajati, je povsem vreden idej, ki so napotile Petra Velikega, da je zgradil novo prestolnico. Peterburžani nameravajo tem povodom zgraditi več krasnih poslopij, novo vseučilišče, veliko bolnico, mestno hišo in dvajset drugih šol. Stroški so proračunjeni na dvanajst milijonov rubljev.

—k.

O »Ljubljanskem Zvonu« se širijo zadnje čase razne neistinitosti, ki imajo menda vse en in isti vir in namen. Najprej se je trdilo, da »Ljubljanski Zvon« več izhajal ne bo. To je bila gola izmišljotina. Potem se je začela trositi vest, da so »Zvonu« odpadli vsi sotrudniki. Tudi to je bila neresnica, kakor svedočijo dejstva. A zdaj se pripoveduje »zaupno« okrog, da ima »Zvon« samo še 500 naročnikov. Baš taka laž, kajti »Zvon« ne čuti niti kake najmanjše konkurence! — Toliko se nam je videlo potrebno omeniti, da se ne poreče morda: »Qui tacet, consentue videtur«. Sicer pa se zaradi takih stvari prav nič ne razgrevamo.

